

Ügyiratszám: SVMÖH/535-31/2026.

ELŐTERJESZTÉS

a Somogy Megyei Önkormányzat területi középszinten betöltött szerepéről

ELŐZMÉNY

Több mint ezeréves a megyerendszer, melyet a 11. században Szent István királyunk hozott létre. Kezdetben területi, közigazgatási, katonai és bíraskodási egységek voltak, amelyek élén a király által kinevezett ispán állt. A 13. század közepétől a királyi vármegye gyengülésével alakult ki az önkormányzati jellegű, nemesi érdekvédelem, amelynek élén a főispán és a választott alispán állt, és gyakorlatilag a jelenkori megyei önkormányzat elődjének tekinthető. Az évszázadok során változó szerepkörben, de mindig működött egy olyan megyei szervezet, mely hol közigazgatási, hol közigazgatási és önkormányzati, hol pedig pusztán önkormányzati szerepet töltött be. Ezt a több mint ezer éve működő területi szintet készül gyökeresen megváltoztatni.

Az elmúlt hetek kommunikációjából egyértelműen kiderül, hogy a Kormányzat a vármegyei önkormányzatok feladatainak és működésének ismerete nélkül vonja le a következtetést a területi szereplő munkájának megítéléséről. Az a megállapítás pedig - mely arra vonatkozik, hogy a megyék nem csinálnak semmit, pusztán idézem: "Ma már csak a szétesett ellenzék tízmilliárdos kifizetőhelyeként szolgálnak. Jelen formájában a rendszer teljesen feleslegessé és okafogyottá vált." - méltatlan és sértő.

Kiemelném, hogy a megyei közgyűlés összetétele a pártlistákra leadott szavazatok arányában a somogyi emberek döntése nyomán alakult ki a 2024-ben megtartott demokratikus önkormányzati választások során, melyen a TISZA Párt nem indult. Hogy ebben FIDESZ-KDNP többség jelent meg, az nem kérdőjelezi meg a Közgyűlés legitimitását, mint ahogy a 2026-ban megválasztott TISZA többségű parlament legitimitása sem kérdőjelezhető meg, csak azért, amiért abban TISZA többség jelent meg.

MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT TERÜLETI SZINTI MEGHATÁROZÁSA

A Somogy Megyei Közgyűlés ezzel szemben kinyilvánítja, hogy a magyar önkormányzati rendszer a magyar államszervezet és a demokratikus közélet egyik alapvető pillére, melynek szerves része a megyei önkormányzat. Hisszük, hogy az erős helyi közösségek, a felelős önkormányzati vezetés és az önkormányzati autonómia hozzájárul Magyarország fejlődéséhez és a helyi közösségek gyarapodásához.

Előzetesen kihangsúlyozzuk, hogy a megyei önkormányzatok intézményfenntartói szerepkörének területfejlesztési feladatkörre való megváltoztatása nem jelentette az ezeréves intézményrendszer kiüresítését. Más szerepkörünkben megalapoztuk, összefogtuk, és koordináltuk a megyei települések sokaságának fejlesztési igényeit a Terület- és

településfejlesztési Operatív Programok kapcsán. Ezen túl számos kapcsolódó feladatunk is van. Az intézményfenntartó szerep más intézményrendszerbe való átszervezése nem a megyék alkalmatlansága miatt történt, hanem intézményfinanszírozási racionalizálás mentén.

A területfejlesztési feladatok sokaságát alapvetően a területfejlesztésről szóló 2023. évi CII. törvény határozza meg, mely az ellátandó feladatok körét hosszasan sorolja. A hatásköri jegyzékből ugyan a konkrét feladatok – egy területfejlesztésben nem jártas önkormányzati szakembernek – nehezen levezethetők, ám a megye ezen feladatkörökben jelen van, feladatait napi szinten végzi. Azt a következtetést, hogy felesleges lenne, vagy üres, nagyon nagyvonalú levonni közgyűlési jegyzőkönyvek és a közösségi média olvasásából, hiszen a két feladatkör természete befolyásolja a meghatározott napirendeket. A Közgyűlés a mai szerepkörben a területfejlesztési tervezés keretét adja meg, míg annak végrehajtása a Közgyűlés, mint irányító szerv alapján fenntartott Hivatal feladata (az ellátott feladatokat lásd lentebb). Fontos megjegyezni, hogy a területfejlesztés végrehajtási feladatai soha nem jelennek meg forráselosztásban, hiszen a fent említett TOP Programok végrehajtása során a megyei önkormányzatok a települési önkormányzatok pályázati fejlesztéseit készítik elő, és azok állami értékelését követően eldöntött támogatása esetén vesznek részt azok végrehajtásában jogi-, műszaki- és pénzügyi számviteli szakmai támogatással.

A területfejlesztési feladataink területi tervezési- és végrehajtási feladatokban nyilvánulnak meg, mely alapvetően, de nem kizárólagosan a Terület- és településfejlesztési Operatív Programban való aktív részvételt jelenti a települési önkormányzatok fejlesztéseinek lebonyolításában.

Mindezen feladatokat a Közgyűlés által elvégzett területfejlesztési tervezési feladatok alapozzák meg, amely a vármegye fejlesztésének keretrendszerét, irányát határozza meg. E körben készülnek el terület- és településfejlesztési alapidokumentumaink, melyet az egész megye települési fejlesztésének feltérképezése határoz meg. E szerint koordináljuk az egyes fejlesztési programok közötti fejlesztés besorolásokat, és a térségi különbségek kiegyenlítését. E feladatot úgy tudjuk elvégezni, hogy tökéletesen tisztában vagyunk az összes település fejlesztési szükségleteivel, és az azt megalapozó intézményi- és közlekedési hálózati kapcsolatokkal. Ennek a tudásnak a birtokában tudjuk a területfejlesztésre fordítható operatív programokra szánt források egyes intézkedésekre való allokálását javasolni. Talán e szerep az, amit forráselosztással azonosítanak, azonban ez nem egyes települések támogatáshoz juttatásában merül ki, hanem az összmegyei egyes fejlesztési igényekre adott fejlesztési igény nagyságrendjét határozza meg (pl.: mekkora forrásigény van egészségügyi, vagy közoktatási, vagy turisztikai, stb. területeken). Ezek azok a területfejlesztési területek, amikor a Közgyűlés játszik aktív szerepet, illetve később, mikor ezek módosítása szükséges az operatív program előrehaladása során. A Közgyűlés az, aki a megyét, fejlettsége alapján különféle fejlesztési területi egységekre bontja, annak érdekében, hogy a megyén belüli fejlesztési elmaradásokat területileg kiegyenlítse (pl.: Somogyban nem lehet egyforma szempontú a fejlesztés a Balaton mentén, és a dél-somogyi elmaradott tájakon).

A Közgyűlés meghatározta kereteket követően a szakmai feladatok sora következik: így Felhívás véleményezése, megye specifikus Felhívás mellékletek meghatározása, a pontozási rendszer véleményezése, hogy abban az adott megyére jellemző objektív szempontok jelenhessenek meg (pl.: így szűrjük ki, hogy az aprófalvas területszerkezetű megyékben ne ugyanazon értékelési szempont érvényesüljön, mint Pest megyében).

Amikor e munka elkészült, akkor a települési önkormányzatok benyújtják pályázataikat a Magyar Államkincstárhoz. Itt a megyei önkormányzati hivatalok előkészítési feladataira már igényt tarthatnak (a feladatok jellegét lásd lentebb). Utána a kérelmek állami értékelőkhöz

kerülnek, akik a fent elvégzett munka eredményeként létrejött dokumentumok szerint értékelik a pályázatokat (pontoznak), mire kialakul minden Felhívás esetén egy sorrend az adott Felhívásra adott megyében, azon belül is az adott területi egységre fordítható forráskeret összegéig.

Ez a fejlesztési csomag az Irányító Hatóság keretében működő Döntés-előkészítő Bizottsághoz kerül véglegesítésre, ahová a Közgyűlések 1-1 tagja van delegálva, akinek ott a pályázat támogatásáról szavazni szükséges. E mandátum azonban kötött, a Közgyűlés, vagy átruházott hatáskörben közgyűlési Bizottság álláspontját tükrözi. Az illetékes grémium azonban a pályázatok minősítéséről nem dönthet. Kizárólag azt tudja befolyásolni, hogy adott intézkedésen, vagy területi egységen felhasználható forráskeret maradványt átcsoportosítja-e, vagy sem olyan intézkedésre, vagy területre, ahol forráshiány van (vagyis módosítja-e alapidokumentumait ezzel összhangban).

A pályázati támogatási szerződések megszületése után a Közgyűlés – az egyes európai uniós források felhasználási rendjéről szóló kormányrendeletek szerinti szigorú összeférhetlenségi szabályok okán – nem jelenhet meg a TOP rendszerében. Itt már kizárólag a Hivatal az, aki részt vehet, mint végrehajtó szervezet.

E körben készülnek el az egyes települési fejlesztések. Korábban hivatkoztunk a projekt előkészítésre is, ám e helyütt már projektmenedzsment merül fel. A feladatok jellege hasonló, csak a fejlesztés különböző szakaszaihoz kapcsolódik. A pályázatok itt - a települések irányítása alapján – teljes szakmai támogatással készülnek, melyben rendelkezésre áll mind jogi-, mind közbeszerzési-, mind műszaki-, mind pedig költségvetési-számviteli szakismeret. Sok esetben a települési önkormányzatok nem bírnak efféle humánerőforrással, vagy nincs gyakorlati tapasztalatuk ilyen volumenű fejlesztések lebonyolításához. E feladatok körében a pályázatírásra, műszaki dokumentumok ellenőrzésére, közbeszerzési- és beszerzési eljárások (települési szabályzat szerinti) teljes lebonyolítására, tervezési- és építési folyamatok koordinációjára, a pályázat szakmai- és pénzügyi elszámolására kell gondolni, beleértve a fenntartási időszakban végzett monitoring tevékenységet is.

TOP és TOP_PLUSZ pályázatok keretében 127 milliárd forint érkezett Somogyba mintegy 760 nyertes pályázatnak köszönhetően. A 2014-2020-as tervezési időszakban 208 db projekt megvalósításában vettünk részt konzorciumi partnerként, mintegy 27 Mrd Ft összegben, míg a 2021-2027-es tervezési időszakban 143 db projekt megvalósításában veszünk részt 30 Mrd Ft pályázati forrás kezelésével. Ezt a munkát a pályázati humánerőforrással nem rendelkező települési önkormányzatok érdekében végezzük. A vármegye 246 településéből 150 önkormányzat működik együtt velünk, köztük nagy- és kisvárosaink is, mint Siófok, Barcs, Kadarkút, Lengyeltóti, hogy csak párat emeljek ki.

A TOP és TOP_PLUSZ keretében végzett munkánk eredményeképp további feladatokkal is megbíznak bennünket a vidékfejlesztés keretében felmerülő pályázatok kapcsán. 2021 óta 329 db pályázat (VP, KAP, Magyar Falu, FCA, Leader) előkészítésében és megírásában vettünk részt.

Kiemelt figyelmet fordítunk arra, hogy megyei hatókörű komplex pályázatokat valósítsunk meg. Így 2 db összesen 2,43 Mrd Ft értékű kiemelt vármegyei programot valósítunk meg az az aktív turizmus (Dráva és Zselic fejlesztése) terén 16 partnerrel. Figyelmet fordítunk arra is – határmenti vármegyeként – hogy nemzetközi kapcsolataink, és együttműködéseink erősödjenek. 10,6 millió EUR összegű nemzetközi projekt megvalósításában veszünk részt.

A megyei foglalkoztatási paktumban való együttműködés keretében 3,5 Mrd Ft-ot fordítunk munkaerő piaci támogatásra (inaktív személyek felkutatása, foglalkoztatási támogatással elhelyezésük a munkaerőpiacon) a Somogy Vármegyei Kormányhivatallal együttesen.

Az Önkormányzat a 2025. évben meghirdetett Versenyképes Járások Program megvalósításában is részt vett: az I. és II. ütemben benyújtott támogatási kérelmek ellenőrzésében, az azokhoz kapcsolódó döntés-előkészítésben elvégezte a 8 járás, összesen a 246 település koordinációját.

Mindezen feladatokat a Közgyűlés által elvégzett területfejlesztési tervezési feladatok alapozzák meg, amely a vármegye fejlődésének keretrendszerét, irányait határozza meg, koordinálja az egyes fejlesztési programok közötti fejlesztés besorolást, és a térségi különbségek kiegyenlítését. Mindehhez rendszeresen „megyejárást” folytatunk, mely alapján tökéletesen tisztában vagyunk az összes település fejlesztési szükségleteivel, és az azt megalapozó intézményi- és közlekedési hálózat fennállásával.

Kötelező feladataink mellett nagy hangsúlyt fektettünk olyan önként vállalt tevékenységekre is. A településeket adott évben rendelkezésünkre álló költségvetési keretek függvényében meghatározott ösztönzőkkel támogatjuk. A 2026. év is lehetővé teszi a korábbi évekhez hasonlóan a Szülőföldem Somogyország program meghirdetését, amelyre települési és települési nemzetiségi önkormányzatok pályázhatnak, és amelynek keretében a Somogy Vármegyei Közgyűlés az olyan kirándulásokat támogatja, amelynek során a vármegyében élő gyermekek a vármegye jelentős nevezetességeit tekintik meg. Ez utóbbi egy országosan egyedülálló kezdeményezés 2011 óta: a Szülőföldem Somogyország Program keretében a kezdetektől 18 ezer gyermek kirándulását támogattuk anyagi forrásokkal többek között a Balaton, a Zselic és a Dráva térségébe.

A települési terhek csökkentése érdekében saját költségvetésünk terhére elkészítettük Somogy Vármegye Környezetvédelmi Programját és a vármegye Klímastratégiáját annak érdekében, hogy a jövőbeli kihívásokra megfelelően fel tudjon készülni 246 településünk, és fejlesztéseik megalapozásánál használni legyen alkalmuk.

Nyolc Hungarikum pályázattal biztosítottuk a vármegyei identitás növelését, így értékeink bemutatását. Általános- és középiskolás diákoknak szerveztünk vetélkedőt a témakörben, illetve színdarabot írtunk és mutattuk be iskolákban. Fotópályázatokat szerveztünk és bonyolítottunk le. Bemutatkozási lehetőséget biztosítottunk több alkalommal is a dél-balatoni borászoknak, részt veszünk a somogyi agrárium, a helyi termékek népszerűsítésében. Az aktív korosztály mellett rendszeresen támogatjuk a szépkorúakat is, többek között hagyományos nyárzáró táborukat. Kiemelt helyen kezeljük a különböző függőségekkel kapcsolatos prevenciót, így önként vállalt feladatunk a Kábítószer Egyeztető Fórum tevékenységéhez kapcsolódóan, a fiatalkorúak kábítószer fogyasztásának megakadályozása, ezzel kapcsolatos szemléletformálás, melyre vonatkozóan 2 programot valósítottunk meg. Ennek keretében gépjárművet biztosítottunk a rendőrség számára, illetve felvilágosító kampányok aktív részesei voltunk. Emellett részt veszünk többek között a Balatoni Fejlesztési Tanács és a Balatoni Szövetség, a Dél-Dunántúli Vízgazdálkodási Tanács, a Dráva Részvízgyűjtő Vízgazdálkodási Tanács, Balaton Részvízgyűjtő Vízgazdálkodási Tanács és a Pannon ETT munkájában is. Társadalmi kapcsolataink mindemellett szerteágazóak, évente több száz rendezvényen veszünk részt.

A Somogy Vármegyei Önkormányzati Hivatal több éve szervezi meg sikeresen a falugondnok képzést, már csaknem 150 fő részesült képzésben a vármegyei szervezésben. A hivatal kereteiben tevékenykedő térségi főmérnök, egyben megyei főépítész rendszeresen vesz részt a településrendezési eszközök módosításában, műszaki támogatást nyújt az önkormányzati fejlesztésekhez, tekintve, hogy e kapacitás nem mindenütt áll rendelkezésre. Rendszeresen bonyolítjuk az országgyűlési-, az önkormányzati-, az európai parlamenti választásokat, és népszavazásokat a Választási törvény által meghatározott feladatkörben.

Összefoglalóan megállapítható, hogy jelen szerepkörében a megye a településekhez áll közel, azokkal van kapcsolatban, nem az emberekkel. Korábban, mint intézményfenntartó a magánszemélyek életére volt közvetlenebb befolyással. Ennek okán alakulhat ki láthatatlansága, ugyanakkor a fejlesztések megvalósulásának elősegítésével az egész megye lakosságára – a településeken megvalósított fejlesztések révén - közvetett hatással bír.

A TERÜLETI SZINT MEGERŐSÍTÉSE

Mindezek figyelembevételével a Somogy Megyei Közgyűlés kiáll a megyei önkormányzatok fennmaradása, megerősítése és fejlesztése mellett. Amellett, hogy léteznie kell egy olyan legitim, szakmailag felkészült területi szintnek, amely képes a fejlesztési igények integrálására, a források koordinálására és a területi egyenlőtlenségek kezelésére. Ezért a megyei önkormányzatok megerősítésére van szükség, nem megszüntetésére.

A megyei önkormányzatok megerősítése nem a közigazgatási rendszer egy további szintjének fenntartását jelenti, hanem a területi kormányzás egyik alapvető funkciójának szükségszerű biztosítását. A megerősített megyei szint lehet képes betölteni azt a koordinációs- és integrációs szerepet, amely a települési és nemzeti szint között jelenleg akadozott: összegyűjti és közvetíti a helyi tudást, összehangolja a települési fejlesztési igényeket, támogatja a térségi együttműködéseket, valamint közvetítő kapocsként működik a helyi társadalmi-gazdasági szereplők és a központi fejlesztéspolitika között. A megyei önkormányzatok egyik legfontosabb hozzáadott értéke, hogy képesek a különböző ágazati fejlesztések területi összehangolására, biztosítva, hogy az egyes beavatkozások egymást erősítő módon valósuljanak meg. A korszerű területfejlesztés nem pusztán településfejlesztési feladat, hanem komplex térségi koordinációs- és jövőformáló tevékenység, azzal, hogy az egyes fejlesztési ágazatokban megjelenő fejlesztések (Magyar falu Program, Szent István Program, TOP Program, ágazati OP-k) összehangoltan kerüljenek meghatározásra, és egymásra épülve, egymást kiegészítve kerüljenek megvalósításra térségfejlesztési szempontok mentén. Olyan intézményi szereplőre van szükség, amely képes érzékelni a térség változásait, felismerni a hosszú távú trendeket, összekapcsolni az ismereteket és érdekeket, valamint elősegíteni a helyi erőforrások összekapcsolódását, összeadódását, a kialakuló új kihívásokat, valamint a fejlesztések megvalósítása során szerzett tapasztalatokat visszacsatolni a tervezési folyamatba. Erről szól a Megyei Önkormányzatok Országos Szövetségének „A területi középszint megerősítése” című dokumentuma, mely az előterjesztés 1. sz. mellékletét képezi. Ez foglalja össze azon feladatokat, melynek területén a megyei szint újra pozícionálizálása elvárt lenne.

Emellett fontosnak tartjuk, hogy a választópolgárok döntése alapján megválasztott önkormányzati képviselők és vezetők a törvényben meghatározott megbízási idejüket kitölthessék. Meggyőződésünk, hogy a választott önkormányzati tisztségviselők alkalmasságáról és további közéleti szerepvállalásáról a választópolgároknak kell dönteniük, szabad és demokratikus választások útján.

Kiállunk az önkormányzati hivatalok köztisztviselői és valamennyi önkormányzati dolgozó mellett. Meggyőződésünk, hogy szakmai felkészültségük és elkötelezett munkájuk nélkül a települések és a megyék közszolgáltatásai nem működhetnének megfelelően.

Fontosnak tartjuk, hogy az önkormányzatokat érintő jelentős jogszabályi változtatásokat minden esetben érdemi szakmai egyeztetés előzze meg az önkormányzati érdekképviselői szervezetekkel és lehetőség szerint magukkal az önkormányzatokkal is.

Készek vagyunk együttműködni a mindenkori Kormánnyal, az Országgyűléssel és valamennyi közjogi szereplővel annak érdekében, hogy a magyar önkormányzati rendszer tovább erősödjön, és a helyi közösségek érdekeit szolgálja.

Kérem a T. Közgyűlést, hogy a megyei önkormányzat, mint területi szereplő feladatkörével kapcsolatos álláspontját alakítsa ki, és hozza meg erre irányuló határozatát.

Határozati javaslat:

1. A Somogy Megyei Önkormányzat Közgyűlése visszautasítja azon kormányzati kommunikációt, mely a megyei önkormányzatok szerepkörének negatív megítélését vetíti elő, és annak alapján azok megszüntetését célozza meg.
2. A Somogy Megyei Közgyűlés egyetért a megyei önkormányzatok, mint területi szereplők feladatkörének megerősítésével, és a területi szint újra pozícionálásával a területfejlesztés térségi szempontjainak érvényesülése érdekében, elfogadva a Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége által kibocsátott „A területi szint megerősítése” című dokumentumot az előterjesztés 1. sz. melléklete szerint.
3. A Somogy Megyei Közgyűlés felkéri az elnököt, hogy minden politikai- és szakmai fórumon ezen álláspontot képviselje, és ezen döntését küldje meg Magyarország Miniszterelnökének és a Vidék- és Településfejlesztési Miniszternek.

Felelős: Biró Norbert elnök

Határidő: 2026. október 15. (miniszterelnöki tájékoztatás), illetve folyamatosan

Kaposvár, 2026. szeptember 21.

Biró Norbert

Az előterjesztést készítette:

Biró Norbert elnök
(politikai álláspont kialakítása)

Dr. Sárhegyi Judit jegyző
(megyei önkormányzatok területfejlesztési szerepe, feladatok)

2026

A TERÜLETI KÖZÉPSZINT MEGERŐSÍTÉSE

Javaslat a megyei önkormányzatok
területfejlesztési és koordinációs
szerepének újrapozicionálására

Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége

„A közfeladatokat általában
elsősorban az állampolgárokhoz
legközelebb álló közigazgatási
szervnek kell megvalósítania.”

*(a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájáról
szóló, 1985. október 15-én, Strasbourgban kelt
Egyezmény 4. cikk 3. pont – kihirdetve
Magyarországon az 1997. évi XV. törvénnyel)*

Vezetői összefoglaló

A magyar területfejlesztés eredményességének növeléséhez szükség van egy erős, professzionális és területileg beágyazott középszintre, amely összekapcsolja a nemzeti fejlesztéspolitikai célokat a térségi sajátosságokkal. A nemzeti szint nem rendelkezik minden szükséges helyi információval és kapacitással, miközben a több mint 3000 település szintjén a települési határokon átnyúló fejlesztések koordinációja korlátozott. Erre a szerepre a meglévő, demokratikusan legitimált és európai szinten is beágyazott megyei önkormányzati rendszer alkalmas intézményi alapot jelent.

A cél ezért nem új közigazgatási szint létrehozása, hanem a megyei önkormányzatok területfejlesztési, koordinációs és partnerségi szerepének megerősítése. A megyei szint feladata lehet a funkcionális térségek fejlesztésének összehangolása, a települési és térségi szereplők együttműködésének szervezése, valamint az adat- és monitoringalapú fejlesztéspolitikai döntéshozatal támogatása.

A megerősített feladatkör magában foglalhatja a területi tervezést, gazdaság- és innovációfejlesztést, vállalkozásfejlesztést, befektetésösztönzést, klímaadaptációt, energiaátmenetet, digitalizációt, munkaerőpiaci alkalmazkodást, vidékfejlesztést, társadalmi felzárkózást, demográfiai alkalmazkodást, mobilitást és területi monitoringot.

A megyei szint mellett szól, hogy a szükséges intézményi és szakmai kapacitások jelentős része már rendelkezésre áll. A nemzetközi szakmai és kutatási együttműködésekben szerzett tapasztalat, a kialakult partnerségi hálózatok és a projektmenedzsment-kapacitás olyan meglévő erőforrás, amelyre a következő fejlesztési ciklusban építeni lehet.

A 2028–2034-es európai fejlesztéspolitikai ciklus közeledése miatt indokolt a megyei szint hosszú távú szerepének mielőbbi meghatározása és megfelelő bevonása a tervezésbe és végrehajtásba. Ennek feltétele a feladatok, a szakmai kapacitások és a finanszírozás összehangolása.

A javasolt szakpolitikai irány a megyei önkormányzatok területfejlesztési és koordinációs szerepének megerősítése, hosszú távú feladat- és funkciórendszerük kialakítása, az ehhez szükséges szakmai és finanszírozási feltételek biztosítása, valamint a megyei szint érdemi bevonása a 2028–2034-es fejlesztéspolitikai ciklusba.

I. AZ ERŐS TERÜLETI KÖZÉPSZINT INDOKOLTSÁGA

1. A szubszidiaritás és a területi középszint európai logikája

Az Európai Unió jogi, fejlesztéspolitikai és kohéziós keretrendszere nem opcionális intézménynek tekinti a területi középszintet. Bár az uniós jog nem írja elő a tagállamok belső közigazgatási struktúráját, a kohéziós politika működésének alapját képező rendeletek, a partnerségi elv, a NUTS-rendszer és a 2028–2034-es reformirányok egyaránt abból indulnak ki, hogy **a nemzeti és a települési szint között léteznie kell olyan legitim, szakmailag felkészült területi szintnek, amely képes a fejlesztési igények integrálására, a források koordinálására és a területi egyenlőtlenségek kezelésére.**

A jelenleg hatályos legfontosabb jogi hivatkozás az 1303/2013/EU rendeletet felváltó 2021/1060/EU közös rendelkezésekről szóló rendelet (Common Provisions Regulation – CPR), amely a kohéziós alapok végrehajtásának alapszabályozója. A rendelet kiemelten kezeli a partnerségi elvét (8. cikk), amely szerint a programok **előkészítésébe és végrehajtásába be kell vonni a regionális és helyi hatóságokat**, valamint a társadalmi és gazdasági partnereket. Ez a gyakorlatban **csak olyan területi középszint mellett működtethető hatékonyan, amely képes a több száz település és térségi szereplő koordinálására.**

Ugyancsak meghatározó az EU NUTS-rendszeréről szóló 1059/2003/EK rendelet, amely a tagállamok területi statisztikai egységeit szabályozza. Magyarország esetében a megyék alkotják a NUTS 3 szintet, amely az uniós kohéziós politika **alapvető területi referenciaegysége**. A regionális fejlettségi mutatók, a GDP-adatok, a foglalkoztatási indikátorok és a kohéziós teljesítménymérések döntő része ezen a szinten történik. Ennek hiányában a területi célzottság és a fejlesztések hatásának mérése **jelentősen gyengülne.**

Az EU Területi Agenda 2030 dokumentuma tovább erősíti ezt a megközelítést. A stratégia szerint az európai versenyképesség és kohézió csak akkor biztosítható, ha a fejlesztések funkcionális térségekben valósulnak meg, és a városi központok, vidéki térségek, gazdasági értékláncok, valamint környezeti rendszerek összehangolt kezelésére képes területi intézmények működnek. A dokumentum külön hangsúlyozza a több szintű kormányzás és a területi koordináció jelentőségét.

A 2028–2034-es fejlesztési ciklus előkészítésében az Európai Bizottság által felvázolt Nemzeti és Regionális Partnerségi Terv koncepciója szintén a **területi közreműködés erősítésére** épül. A teljesítményalapú finanszírozás, a mérföldkövekhez kötött kifizetések és a területi indikátorok rendszere **csak akkor működtethető**, ha a tagállam rendelkezik olyan **szakmailag hiteles területi szinttel**, amely képes a **helyi igényeket országos stratégiai keretbe integrálni.**

A 2028-2034-es uniós programozási ciklus előkészítésének részeként benyújtott, az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a 2028-2034-es időszakra szóló Európai Gazdasági, Társadalmi és Területi Kohéziós, Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési, Halászati és Tengerészeti, Jóléti és Biztonsági Alap létrehozásáról, valamint az (EU) 2023/955 és az (EU, Euratom) 2024/2509 rendelet módosításáról szóló rendelettervezet indokolása rögzíti: „A felelősségvállalás előmozdítása szükséges minden szinten, több szintű kormányzással (multi-level governance) és erős regionális dimenzióval, a megosztott irányítás és a partnerség elve alapján, biztosítva, hogy a támogatás az egyes tagállamok, valamint régiók és ágazataik igényeire összpontosítson, valamint biztosítva a folytonosságot és kiszámíthatóságot az irányító hatóságok és a kedvezményezettek számára.”

A rendelettervezet bevezető részének (22) bekezdése a következőképpen fogalmaz: „Mivel a rendelet céljai nem érhetők el megfelelően a tagállamok szintjén, hanem – a fent említett kihívások mértéke és sajátosságai miatt – azok jobban elérhetők az Unió szintjén, az Unió intézkedéseket hozhat az Európai Unióról szóló Szerződés (EUSZ) 5. cikkében meghatározott szubszidiaritás elvével összhangban. A hivatkozott cikkben meghatározott arányosság elvéből következően és annak megfelelően, jelen rendelet nem lép túl azon szinten, ami a célok eléréséhez szükséges. **A területi szintek maradnak az Alap középpontjában, a partnerségi elv és a többszintű kormányzás alapelemeiként.** A folytonosság biztosítása érdekében az Alap a lehető legtöbbet épít az Alap tervezésében, irányításában, végrehajtásában és nyomon követésében kulcsszerepet betöltő regionális és helyi hatóságokkal, társadalmi szereplőkkel és egyéb releváns érintettekkel kiépült, meglévő struktúrákra.”

A fentiek alapján egyértelműen megállapítható, hogy **az európai uniós szabályozási és stratégiai környezet nem a megyei szint megszüntetésének, hanem annak professzionális megújításának irányába mutat.**

A megyei önkormányzatok megtartása – korszerűsített, megerősített, újrastrukturált és partnerségi alapú működéssel – nem csupán összhangban áll azokkal, de **alapeleme a kohéziós politika jogi követelményeinek, a NUTS-rendszer logikájának, a Területi Agenda 2030 célkitűzéseinek és a 2028 utáni teljesítményalapú uniós fejlesztéspolitikai keretnek.**

2. Szakmai-elméleti megalapozás: miért nem elég a nemzeti és a települési szint?

A modern közigazgatás és a gazdaságföldrajz egyik meghatározó törekvése a döntéshozatal **információs megalapozottságának és a térbeli tervezés hatékonyságának növelése** (az információs és tervezési optimum elve). A szubszidiaritás elvének megfelelően egy hatékony államban a közfeladatokat azon a kormányzati szinten kell megszervezni és végrehajtani, amely a feladat ellátásához szükséges **információkkal, hatáskörrel és erőforrásokkal** rendelkezik, miközben figyelembe veszi a döntések **térbeli és társadalmi hatásait**.

A **nemzeti (makro) szint** természetesen képes országos fejlesztési prioritások meghatározására és az erőforrások biztosítására, azonban a **fejlesztések területi differenciálása olyan helyismeretet igényel**, amelyet kizárólag országos szinten nem lehet teljes körűen biztosítani: a központi kormányzati szervek szükségszerűen **korlátozottan rendelkeznek helyi információval** a kisebb területi egységek specifikus társadalmi-gazdasági kapcsolatrendszeiről, az egyes térségek sajátos fejlesztési lehetőségeiről, a helyi munkaerőpiaci folyamatokat befolyásoló tényezőkről, a térségi szintű közlekedési kapcsolatok és ingázási szempontokról, a turisztikai adottságokról és lehetőségekről, a vízgazdálkodási kihívásokról, a települési és térségi közszolgáltatások hozzáférhetőségéről, valamint a társadalmi felzárkóztatást és a demográfiai folyamatokat befolyásoló helyi tényezőkről. A **túlzott központosítás ezért területi információs deficitet okoz**, amelynek következtében egyen-megoldások alkalmazására kerülhet sor olyan térségekben is, amelyek eltérő társadalmi, gazdasági és környezeti adottságokkal rendelkeznek, ugyanakkor ezen eltérőségek okán ezek az egységes megoldások nem képesek mindenütt ugyanazt a pozitív hatást kiváltani.

A **települési (mikro) szint** bizonyos feladatok esetében **túl alacsony léptékű**: Magyarország aprófalvas településszerkezete (több mint 3000 önkormányzat) miatt számos kistelepülés **korlátozott** humán, intézményi és pénzügyi **kapacitásokkal** rendelkezik. A települési önkormányzatok jelentős részénél nem áll rendelkezésre az a szakmai apparátus és szervezeti háttér, amely a professzionális terület- és vidékfejlesztéshez szükséges: hiányozhatnak a stratégiai tervezési, projektmenedzsment-, pályázatkezelési, adatvezérelt döntéshozatali, partnerségépítési és gazdaságfejlesztési kompetenciák. Az **intézményi és kapacitásbeli korlátok** mellett ennél is fontosabb szempont, hogy a **fejlesztési kihívások** jelentős része természetéből fakadóan **nem települési léptékben, hanem funkcionális térségekben jelentkezik**, ezért e problémák hatékony kezelése nem igazodik a települések közigazgatási határaihoz, kezelésük **települések közötti együttműködést és magasabb területi szintű koordinációt** igényel. Ez különösen nehézséget jelent olyan összetett területeken, mint a *helyi gazdaságfejlesztés, a vidékfejlesztés, a látogatógazdaság* (turizmus, rekreációs és kulturális erőforrások hasznosítása), a *klímaadaptáció* vagy a *térségi közlekedésszervezés*. A szűkös erőforrások miatt a kistelepülések önállóan gyakran nem képesek olyan komplex fejlesztési kapacitást fenntartani, amely a hosszú távú stratégiai tervezéshez és a térségi hálózatok építéséhez szükséges.

A területi középszint szerepe ugyanakkor túlmutat a fejlesztések koordinációján. A megyei önkormányzatok stratégiai szemmel is folyamatosan nyomon követik a területi folyamatokat, elemzik a fejlesztési szükségleteket, elősegítik a térségi partnerségi hálózatok működését, integrálják a különböző szereplőktől származó információkat, támogatják a projekt-előkészítést, valamint a monitoring tapasztalatainak felhasználásával közreműködnek a fejlesztési programok folyamatos korrekciójában és a következő programozási időszak megalapozásában. A területi középszintet képviselő **megyék tehát nem csupán végrehajtó vagy koordináló szereplők, hanem a fejlesztéspolitikai döntéshozatal szakmai megalapozásának egyik meghatározó intézményei is.**

A települési és a nemzeti-kormányzati szint között szükség van egy olyan **legitim, területi szemléletű középszintre**, amely képes a helyi kezdeményezéseket **összekapcsolni** a nemzeti fejlesztési célokkal. A területi középszint ugyanis **nem adminisztratív közvetítő** szerepet tölt be, hanem a térségi koordináció, az integrált fejlesztéstervezés és a különböző települési érdekek összehangolásának kulcsszereplője.

A jelenlegi megyei önkormányzati rendszer egyik legnagyobb kihívása, hogy a rendelkezésére álló hatáskörök, pénzügyi eszközök és szakmai kapacitások nem minden esetben állnak arányban azokkal a területfejlesztési feladatokkal, amelyeket az európai fejlesztéspolitika egy korszerű területi középszinttől elvár. A megyei szint ugyanakkor olyan meglévő **területi tudással, demokratikus legitimációval és koordinációs potenciállal** rendelkezik, amelyet sem az államigazgatási szervek, sem az egyes települési önkormányzatok önmagukban nem képesek teljes mértékben kiváltani.

A dekoncentrált állami szervek elsődleges feladata az állami szakpolitikák végrehajtása, a hatósági jogalkalmazás és az ágazati feladatellátás biztosítása, ezért *intézményi működésük alapvetően eltér a partnerségre, integrált tervezésre, fejlesztési együttműködések szervezésére és hosszú távú térségi stratégiaalkotásra épülő önkormányzati területfejlesztési szerepköröktől.* Hasonlóképpen, mint fentebb említésre került, a kistépülési önkormányzatok sok esetben méretükből és korlátozott erőforrásaikból adódóan *nem rendelkeznek önállóan azokkal a humán és intézményi kapacitásokkal, amelyek komplex térségi fejlesztési programok megvalósításához szükségesek.*

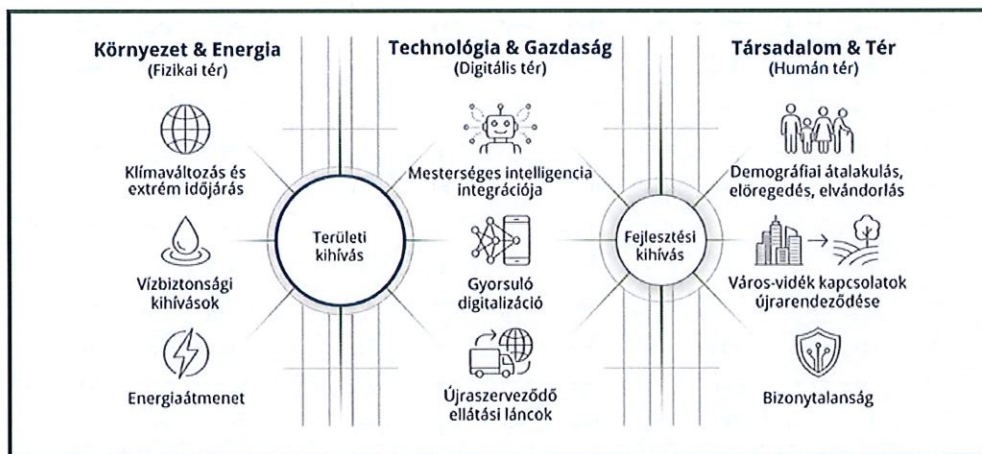
Ezért a megyei önkormányzatok megerősítése nem a közigazgatási rendszer egy további szintjének fenntartását jelenti, hanem a területi kormányzás egyik alapvető funkciójának szükségszerű biztosítását.

A **megerősített megyei szint** lehet képes betölteni azt a **koordinációs és integrációs** szerepet, amely a települési és nemzeti szint között jelenleg akadozott: összegyűjti és közvetíti a helyi tudást, összehangolja a települési fejlesztési igényeket, támogatja a térségi együttműködések, valamint **közvetítő kapocsként működik a helyi társadalmi-gazdasági szereplők és a központi fejlesztéspolitika között.** A megyei önkormányzatok egyik legfontosabb **hozzáadott értéke**, hogy képesek a különböző ágazati **fejlesztések területi összehangolására, biztosítva, hogy az egyes beavatkozások egymást erősítő módon valósuljanak meg.**

A 21. századi területfejlesztés alapvetően megváltozott környezetben működik: a térségek fejlődését már nem lehet kizárólag egyedi beruházások, ágazati programok vagy rövid távú fejlesztési projektek összességéként értelmezni. A gazdasági, társadalmi, környezeti és technológiai folyamatok egymással **szorosan összefonódó rendszert** alkotnak, amelyben a **sikeres alkalmazkodás kulcsa a szereplők közötti kapcsolatok minőségében, az együttműködés képességében és a közös stratégiai gondolkodásban rejlik.**

Egy ilyen összetett és gyorsan változó környezetben a hagyományos, múltbeli adatokra és rövid távú beavatkozásokra épülő tervezés önmagában már nem elegendő. A korszerű területfejlesztésnek szüksége van a **stratégiai előrelátás (strategic foresight)** szemléletére, amely nem egyszerű prognóziskészítést jelent, hanem a lehetséges jövőképek, kockázatok, bizonytalanságok és rendszerszintű változások feltárását. A cél nem egyetlen jövő megjósolása, hanem olyan **alkalmazkodó fejlesztési stratégiák** kialakítása, amelyek többféle jövőbeli helyzetben is működőképesek maradnak.

Ebből következően a **korszerű területfejlesztés** nem pusztán forráselosztási vagy projektmenedzsment-feladat, hanem **komplex térségi koordinációs és jövőformáló tevékenység**. Olyan intézményi szereplőre van szükség, amely képes érzékelni a térség változásait, felismerni a hosszú távú trendeket, összekötni az ismereteket és érdekeket, valamint elősegíteni a helyi erőforrások kapcsolódását, összeadódását, valamint a fejlesztések megvalósítása során szerzett tapasztalatokat visszacsatolni a tervezési folyamatba az új kihívások kontextusában is:

A tervezés és stratégiaalkotás mellett a **megvalósítás kiemelt jelentőséget kap** azokon a területeken, ahol egy település, egy vállalkozás, vagy egy kormányzati ügynökség önmagában nem képes fellépni és adott célokat elérni – és ezért a jelenlegi vagy jövőbeni versenypályázatokkal sem lehet érdemi eredményeket elérni. További markáns különbség, hogy ezzel a **közvetlen – koordinációs és projektgazda – szerepvállalással a megye érdemben hozzájárul a területi kiegyenlítéshez, közvetlenül megteremti a kisebb és hátrányosabb helyzetű közösségek bevonásának feltételeit.**

II. A TERVEZÉSI PARADIGMAVÁLTÁS: MEREV KÖZIGAZGATÁS HELYETT FUNKCIONÁLIS TÉRSÉGEK

Az új **megyei szerep** modelljében a megerősített megyei önkormányzat ezt az integráló és stratégiai szerepet töltheti be: olyan **területi platformként** működhet, amely összehozza a közigazgatás, a gazdaság, a tudomány és a társadalom szereplőit, támogatja a hálózatos együttműködéseket, és segíti a közös fejlesztési irányok kialakítását. A megyei szint hozzáadott értéke abban rejlik, hogy képes összehangolni a helyi tapasztalatokat a stratégiai tervezéssel, a térségi igényeket a magasabb szintű fejlesztéspolitikai célokkal, valamint a helyi szereplőket a nemzetközi tudás- és együttműködési hálózatokkal.

A megyei önkormányzat ezért nem egyszerűen egy közigazgatási szint fenntartását jelenti, hanem a **térségi kapcsolatok, partnerségek és együttműködési rendszerek tudatos építésének intézményi garanciáját** – egy olyan intézményi szintet, amely a jelen kihívásainak kezelésén túl képes alakítani a térség lehetséges jövőképeit, és a helyi erőforrások számára utat nyitni a globális lehetőségek felé. **A megyei önkormányzat értékajánlata a strukturált partnerség és az akkumulálódó intézményi tudás.**

Mindez összhangban áll az uniós területi alapú fejlesztéspolitika szemléletével, amely szerint a fejlesztések eredményessége azon múlik, hogy mennyiben képesek figyelembe venni az egyes **térségek sajátos adottságait, erőforrásait és fejlődési potenciáljait.**

A jövő területfejlesztésében a **versenyelőnyt nem kizárólag az egyes intézmények vagy szereplők önálló teljesítménye határozza meg, hanem az általuk alkotott ökoszisztéma működőképessége és ellenállóképessége, rezilienciája.** Ebben a megyei önkormányzat feladata az együttműködés feltételeinek megteremtése, és a hosszú távú stratégiai alkalmazkodás elősegítése.

A közigazgatási határok történelmi, jogi és intézményi realitások, amelyek a demokratikus működés, a felelősségi viszonyok és a közszolgáltatások szervezése szempontjából továbbra is meghatározó jelentőségűek. Ugyanakkor a modern gazdasági, társadalmi és ökológiai folyamatok sok esetben nem igazodnak ezekhez a határvonalakhoz. A munkaerőpiaci kapcsolatok, a gazdasági hálózatok, az ingázási rendszerek, az infrastruktúra-használat, a természeti rendszerek vagy a turisztikai kapcsolódások **természetes módon átnyúlnak az adminisztratív egységeken.**

A jövő területfejlesztésének ezért **egyszerre kell megőriznie a közigazgatási stabilitást és alkalmaznia a funkcionális térségi szemléletet.** A közigazgatási keretek fennmaradnak a jogbiztonság és az intézményi felelősség érdekében, ugyanakkor a stratégiai tervezésnek és a fejlesztési koordinációnak a valós társadalmi, gazdasági és ökológiai kapcsolatrendszerhez kell igazodnia.

A 2028-2034-es uniós fejlesztéspolitika várható alapját képező **funkcionális térség** olyan földrajzi és társadalmi-gazdasági egység, amelyet nem kizárólag az adminisztratív határok, hanem a tényleges kapcsolódások határoznak meg: a napi ingázási minták, a munkaerőpiaci vonzáskörzetek, az oktatási és szakképzési kapcsolatok, a vállalati és beszállítói hálózatok, a közös infrastruktúra-használat, a természetes vízgyűjtő rendszerek vagy az összefüggő kulturális és turisztikai ökoszisztémák. Ezen funkcionális térségek **határai ráadásul nem állandók**, hanem a gazdasági, társadalmi és közlekedési kapcsolatok változásával folyamatosan átalakulnak, ezért **lehatárolásuk rendszeres felülvizsgálatot és elemzést igényel**.

A funkcionális térségi megközelítés **egyben a térségi reziliencia erősítésének eszköze** is. A mai gyorsan változó környezetben nem elegendő kizárólag a jelenlegi problémák kezelésére koncentrálni; olyan térségi rendszereket kell kialakítani, amelyek képesek alkalmazkodni a változásokhoz, ellenállni a válságoknak, tanulni a tapasztalatokból és hosszú távon megújulni.

A **megyei önkormányzat ebben a rendszerben kulcsszerepet tölt be**: a területi elemzésekre, a monitoring eredményeire és a térségi partnerségekre építve teremt kapcsolatot a közigazgatási keretek a funkcionális térségek valós működése között, támogatja a települések közötti együttműködéseket, segíti a gazdasági, társadalmi és tudásalapú hálózatok kialakulását, valamint koordinálja azokat a komplex fejlesztési folyamatokat, amelyek egyetlen település vagy ágazat keretei között már nem kezelhetők hatékonyan.

A megyei önkormányzat szerepe ebben a kontextusban az is, hogy a nemzetközi, hazai és más térségekben működő **jó gyakorlatokat feltárja, értékeli és a helyi adottságokhoz igazítva adaptálja**. A cél nem a kész megoldások egyszerű átvétele, hanem azok helyi alkalmazhatóságának megteremtése, új fejlesztési lehetőségek és projektötletek generálása, valamint ezek szakmai előkészítésének, partnerségi kialakításának és megvalósításának támogatása. E folyamat része a **megvalósuló kezdeményezések nyomon követése és értékelése** is, hogy a **tapasztalatok visszakerülhessenek a térségi tudásba**, és a működő megoldások más településeken vagy térségekben is továbbadhatók legyenek.

A **funkcionális térségi szemlélet** különösen fontos olyan fejlesztési területeken, mint az aktív turizmus, a térségi foglalkoztatási együttműködések, a közlekedési hálózatok, a vízgazdálkodás vagy a klímaadaptáció, ahol a fejlesztések hatása természetes módon több településre terjed ki. Ennek szükségességét a **jelenlegi fejlesztéspolitikai gyakorlat is alátámasztja**, hiszen számos fejlesztés (pl. turisztikai, foglalkoztatási programok) hatása nem egyetlen településhez, hanem több önkormányzatot összekapcsoló funkcionális térséghez köthető.

A cél nem a közigazgatási határok megszüntetése, hanem azok meghaladása a fejlesztési gondolkodásban: olyan **együttműködő, alkalmazkodó és innovatív térségek kialakítása**, amelyek képesek saját erőforrásaikra építve és külső változásokhoz alkalmazkodva fenntartható pályán fejlődni.

III. A MEGERŐSÍTETT MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT LEHETSÉGES FUNKCIÓI, FELADATAI

A stratégiaalkotáson és területi tervezésen túlmutatóan a **következő funkcionális területeken szükséges megerősíteni a területfejlesztés közép – NUTS3 – szintjének szerepét:**

Gazdasági és innovációs területi ökoszisztéma szervezése

- Kísérleti, minta és demonstrációs projektek megvalósítása
- Kísérleti, minta és demonstrációs bevált megoldások szélesebb körű bevezetése, replikációja (beleértve a jó gyakorlatokból következő jogalkotási és intézményfejlesztési lehetőségeket is)
- Koordináció, korai projektfejlesztés és megvalósítás minden olyan területen, ahol az adott kihívás és annak megoldása olyan jellegű, hogy számos partner egyidejű kockázatvállalására, közös fellépésére van szükség (pl. körforgásos gazdaság, kék- és zöld infrastruktúra, vízvisszatartás, regeneratív rendszerek)

Strukturált partnerségépítés és közös fellépés

- olyan területeken, ahol szükség van az átláthatóság és az adott területen működő érintettek közötti konszenzus erősítésére (pl. felnőttképzés, iskolarendszeren kívüli képzések, digitális transzformáció, korszerű technológiák széleskörű alkalmazása)

Technikai segítségnyújtás, önkormányzatoknak, vállalkozásoknak és egyéb szervezeteknek nyújtott **nem-pénzügyi támogatás** önkormányzati fejlesztési szervezet, ügynökség által:

- projekt menedzsment
- külső szakértők, tudásközpontok (egyetemek), K+F infrastruktúra közvetítése
- értékelési rendszerek, monitoring, hatásvizsgálat
- jogi megfelelés
- partnerségépítés, közvetítés
- területi intelligencia, erőforrástérkép
- reziliencia vizsgálatok: klíma, víz, energia, vagy akár élelmiszerbiztonság
- források, finanszírozás, kockázatértékelés
- korai mediáció, konfliktus-menedzsment
- részvételiség, érintettek bevonása
- területi tudás és annak menedzsmentje, intézményi tanulás
- adatkormányzás

A különösen érintett ágazatok, szakterületek: bioökonómia (biobázisú értékláncok); energetika és tiszta átállás; körforgásos gazdaság (agrár- és ipari melléktermékek); ipari szimbiózis; kék gazdaság; egészséggazdaság (alap- és szakellátás, megelőzés, korai felismerés); regeneratív rendszerek; építésgazdaság. Általában ide tartozik **minden olyan ágazat és szakterület, ahol a területi partnerségnek és értékláncoknak, a helyi közösség közvetlen bevonásának kiemelt jelentősége van.**

A területi középszint megerősítése

Egy korszerű megyei önkormányzat egyszerre **stratégiai tervező központ, térségi koordinációs platform, adatvezérelt döntéstámogató szervezet és a helyi, gazdasági, tudományos, civil, valamint fenntarthatósági szereplőket összekapcsoló együttműködési csomópont**. Képes a funkcionális térségekben való gondolkodásra, a reziliencia és az alkalmazkodóképesség erősítésére, a fejlesztési folyamatok összehangolására, valamint a nemzeti stratégiai célok és a helyi valóság közötti kapcsolat megteremtésére. A megerősített megyei szint feladatai különösen az alábbi területekre terjedhetnek ki:

- **Funkcionális térségek:** a települések, gazdasági szereplők, civil szervezetek és állami intézmények közötti együttműködések ösztönzése, a funkcionális térségek közös fejlesztéseinek koordinálása, valamint a térségi érdekek összehangolása.

- **Klímaadaptáció és környezeti reziliencia:** a térségi klímaadaptációs stratégiák kidolgozásának és végrehajtásának koordinálása, vízgazdálkodási, természetvédelmi és tájhasználati stratégiák összehangolása, valamint települések közötti együttműködések elősegítése. „Kék gazdaság” tekintetében a korszerű vízgazdálkodás, a kék infrastruktúra és a kapcsolódó funkcionális területek (pl. településfejlesztés és -rendezés) átfogó koordinációja; a vízkormányzás területi léptékű fejlesztése; a közösségek részvételének, és az új, korszerű megoldások fejlesztésének, új vállalkozások alapításának és nemzetközi piacra lépésének támogatása. Továbbá: degradálódó talaj / víztestek / élőhelyek regenerációja, szervesanyag-visszajuttatás, szennyezett területek kármentesítését, tisztítását célzó térségi projektek (pl. bioremediáció, akvakultúra) támogatása.

- **Energiaátmenet és fenntartható erőforrás-gazdálkodás:** a megújuló energiaforrások térségi hasznosításának támogatása; energiahatékonysági programok koordinációja, energiaközösségek, ipari szimbiózis együttműködések elősegítése. Kiemelten fontos az energiaszegénység mérséklését célzó kezdeményezések összehangolása, például EKR-HEM monitoring és transzparencia területi szintű erősítése; új finanszírozási (és fenntartási) lehetőségekhez való hozzáférés támogatása (zöld kötvényektől a helyi közösségi – pl. stewardship – fenntartásig); Net Zero, illetve karbonlábnyom csökkentése egyes kiemelt ágazatokban (pl. építésgazdaság – biobázisú és adaptív építéset).

- **Digitális transzformáció és intelligens térségfejlesztés:** adatvezérelt területfejlesztési és monitoring rendszerek működtetésének támogatása, térinformatikai és digitális megoldások alkalmazásának ösztönzése, a települések digitális fejlesztéseinek összehangolása. Az egyéni és vállalkozói digitális kompetenciák fejlesztését célzó kezdeményezések területi koordinációja, a helyi érintettek elérésének és bevonásának menedzselése, különös tekintettel a hátrányos helyzetű, vidéki, leszakadó térségekre.

- **Gazdaságfejlesztés és versenyképesség:** a helyi gazdasági és innovációs ökoszisztémák erősítése, a vállalkozások, kutatóhelyek és oktatási intézmények együttműködésének támogatása, befektetésösztönzés, valamint a térségi specializációkra épülő fejlesztési stratégiák kialakítása, összhangban az erőforrások fenntartható használatával, a körforgásos gazdaság alapelveivel. Regionális Intelligens Szakosodási Stratégia (RIS3) területi szintű megvalósítása, különösen a területi szintű partnerség erősítése; területi jellemzőkre kifejezetten építő ún. zászlóshajó projektek koordinációja; a területi partnerek nemzeti együttműködéseinek támogatása. Közvetlen részvétel stratégiai jelentőséggel bíró konzorciumokban (pl. Horizon Europe, Interregionális Innovációs Beruházások – I3, Regionális Innovációs Völgyek – RIV), és további hazai érintettek részvételének elősegítése.

- **Vállalkozásfejlesztés:** a helyi, térségi tényezőktől különösen függő vállalkozások, valamint értékláncok mentén szerveződő partnerségek klaszterek - kiemelt támogatása (pl. biobázisú értékláncok és anyagáramok, többes – ún. kaszkádos – biomassza-felhasználásra épülő értékláncok; érintett ágazatok: élelmiszer-, textil- és egészségipar, építőipar; ugyanígy kommunális melléktermékek, szerves anyagok továbbhasznosítása). A területi beágyazottság, elérés biztosítása a fenntarthatóság és a digitális transzformáció érdekében indított nemzeti programoknak, kezdeményezéseknek, ügynökségeknek (pl. EDIH központok, ESG tanácsadás).

- **Térségi munkaerőpiac – átképzés és továbbképzés:** munkaerőpiacról tartósan kiszorultak támogatása (ld. TOP_PLUSZ-3.1.1); térségi platformok, partnerségek szervezése a felnőttképzés átláthatóságának erősítése, a bizalom és a képzési ráfordítások drasztikus növelése érdekében.

- **Vidékfejlesztés és helyi erőforrások hasznosítása:** a vidéki térségek népességmegtartó képességének erősítése, helyi gazdasági és egyéb hálózatok fejlesztése, mezőgazdasági és élelmiszeripari értékláncok támogatása, valamint a helyi identitásra épülő fejlesztések koordinációja, összhangban az erőforrások fenntartható használatával, a körforgásos gazdaság és a regeneratív rendszerek alapelveivel. Energiaközösségek, energiahatékonysági fejlesztések, decentralizált energiatermelés és tárolás támogatása, koordinációja. Általában a helyben elérhető szolgáltatások (kulturális, jóléti, egyéb) bővítése, a szolgáltatási színvonal javítása.

- **Társadalmi integráció és inkluzív fejlődés:** a területi egyenlőtlenségek mérséklése, a hátrányos helyzetű és speciális igényű csoportok társadalmi és gazdasági bevonásának támogatása, valamint a hozzáférés javítása a szolgáltatásokhoz, térségi szereplők együttműködésének erősítése.

- **Egészséggazdaság:** korai felismerés, megelőzés és edukáció – inkluzív elérés, bevonás megteremtése

- **Szociális gondoskodás:** a rászorulókat támogatását, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés bővítését és azok színvonalának emelését szolgáló programok és szolgáltatások.

- **Demográfiai alkalmazkodás és az idősödő társadalom (ageing society) kihívásai:** az idősödő népességből fakadó társadalmi és gazdasági változások kezelése, az aktív idősödést ösztönző térségi programok támogatása, az egészségügyi, szociális és közösségi szolgáltatások, valamint a demográfiai kihívásokra reagáló térségi fejlesztési programok összehangolása, beleértve a fiatalok helyben maradását, közösségi szerepvállalását és vállalkozóvá válását támogató együttműködések koordinációját.

- **Kultúra, örökség és látogatógazdaság:** a térségi látogatógazdaság stratégiai koordinálása; a kulturális és természeti értékek, valamint a helyi közösségek tudásában, hagyományaiban, identitásában és együttműködéseiben rejlő társadalmi tőke fenntartható hasznosításának elősegítése; a térségi látogatógazdasági ökoszisztémák fejlesztése; a desztinációmenedzsment és a közös térségi márkaépítés koordinálása és támogatása; valamint a látogatógazdaság szereplői közötti hálózatos együttműködések szervezése és összehangolása. A települési kulturális, művelődési intézmények működését segítő megyei szintű módszertani szakmai és együttműködési központok létrehozása, működtetése.

- **Mobilitás és térségi elérhetőség:** a közlekedési rendszerek összehangolt fejlesztése, a funkcionális térségek közötti kapcsolatok javítása, valamint a periférikus térségek elérhetőségének biztosítása.

- **Területi monitoring és adatvezérelt fejlesztéspolitika:** a térségi folyamatok nyomon követése, a fejlesztések eredményességének értékelése, valamint a tervezést és a fejlesztési döntéseket támogató elemzések készítése.

IV. NEMZETKÖZI BEÁGYAZOTTSÁG, MINT INTÉZMÉNYI TŐKE

A megyei önkormányzatok az elmúlt tíz évben a hazai közigazgatás egyik legkövetkezetesebb, **programciklusokon átívelő nemzetközi szereplőjévé** váltak, és ez a tevékenység messze túlmutat az alkalmi projektrésztvételen: a megyei szint az **európai területi együttműködés és fejlesztéspolitika egyik strukturális pillérévé** épült be, a határmenti együttműködési programokon túl lefedve az interregionális, transznacionális és kutatásvezérelt területeket is.

Bár a megyei önkormányzatok a határon átnyúló együttműködési programok esetében, azok monitoring bizottságain keresztül a programok irányításában, lebonyolításában is kiemelt szerepet töltenek be, ezen túlmenően konkrét projektmegvalósítási szerepkörük szintén kiemelkedő. **A megyei önkormányzatok nemzetközi projektportfóliója jelentős nagyságrendet képvisel:** az elmúlt évtizedben több száz lezárt vagy futó nemzetközi projekt azonosítható.

”
A projektek tematikus lefedettsége a sokrétű, integrált fejlesztéspolitikai feladatkört tükrözi

Ez a nagyságrend a tizenkilenc megyére vetítve azt jelenti, hogy gyakorlatilag nincs olyan megyei önkormányzat, amelynek ne lenne **folyamatos, több programidőszakot átívelő nemzetközi kapcsolatrendszere és projektgyakorlata.**

A területi középszint megerősítése

Egyes megyei önkormányzatok a hazai operatív programok végrehajtása mellett **tudatosan építettek nemzetközi projektportfóliót**, és egyazon programidőszakban párhuzamosan voltak jelen határon átnyúló együttműködési programokban (Cross Border Interreg programok), az Interreg Europe-ban, Interreg Central Europe-ban és a Duna Transznacionális Programban is, nem utolsósorban pedig a Horizon programban és más, tematikus európai akcióprogramokban.

A projektek **tematikus lefedettsége figyelemre méltóan széles**, és pontosan azt a **sokrétű, integrált fejlesztéspolitikai feladatkört tükrözi**, amelyet a megyei szint a hazai területfejlesztési rendszerben ellát. A teljesség igénye nélkül a legrelevánsabb témák:

- Turizmus és kulturális örökség
- Környezetvédelem, klímaalkalmazkodás
- Területfejlesztés, intézményi és közigazgatási együttműködés
- Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció
- Közlekedés és mobilitás
- Szociális szolgáltatások, esélyegyenlőség, egészségügy
- Digitalizáció és készségfejlesztés

Mindezek az adatok egyértelműen alátámasztják, hogy a **megyei önkormányzatok nem alkalmi, hanem pótolhatatlan szereplői a nemzetközi területi együttműködésnek**. Ez a szerepkör nem véletlenszerűen alakult így: **azért éppen a megyei szint tölti be, mert az európai programstruktúrák kifejezetten a NUTS3 szintű, közép szintű területi hatóságokra vannak méretezve, jogosultsági és partnerségi feltételként is**. Egy település önmagában nem rendelkezik a térség egészére kiterjedő fejlesztési mandátummal, egy ágazati szervezet pedig nem rendelkezik a területi integráció felelősségével – ezt a funkciót kizárólag a megyei önkormányzat tudja betölteni.

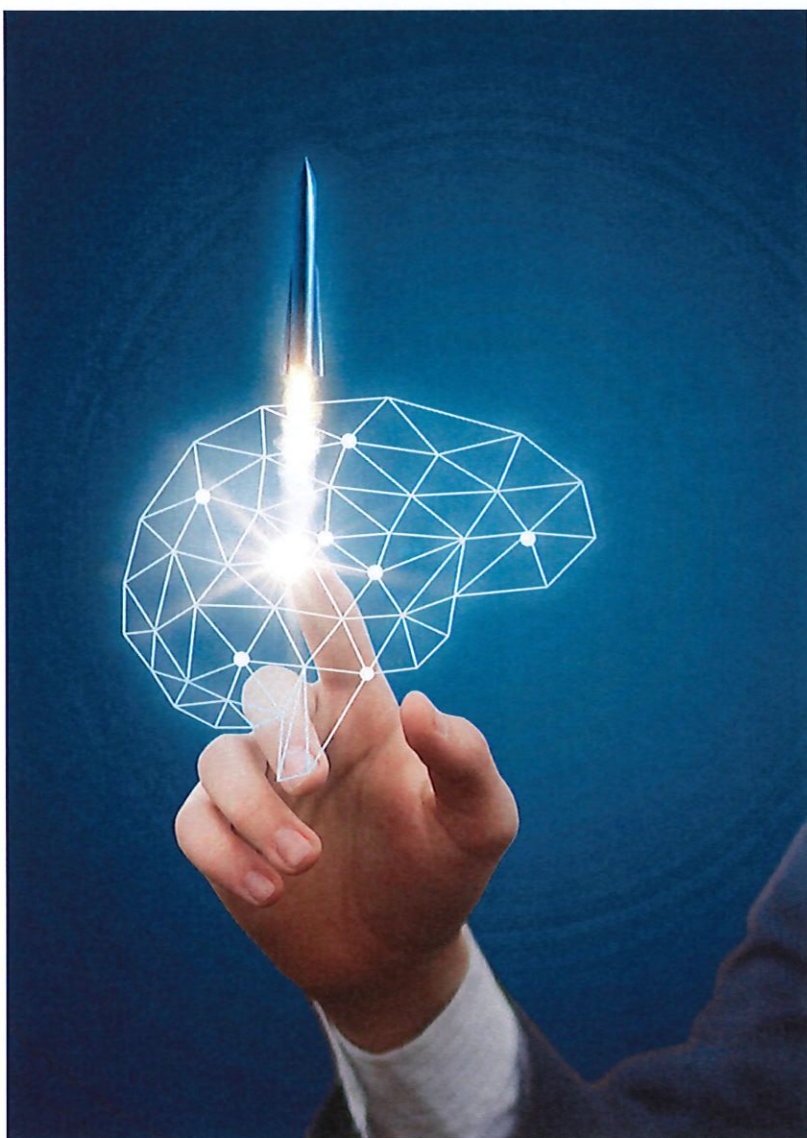
Az évtizedek alatt **felhalmozott intézményi tudás** – a szakmai/szaktudás bázis, nemzetközi projektmenedzsment, a többnyelvű és többszereplős konzorciumok koordinációja, a társfinanszírozási és elszámolási kapacitás, valamint a fokozatosan kiépült, személyes bizalmi viszonyokon nyugvó határon átnyúló partnerségi hálózat – **olyan intézményi tőkét testesít meg**, amely évekig, esetenként évtizedekig tartó folyamatos működés eredménye, és amely **egyetlen ponton sem pótolható**: sem ad hoc települési kezdeményezésekkel, sem ágazati szervezetekkel, sem központi, fővárosi koordinációval nem helyettesíthető, hiszen ezek egyike sem rendelkezik a térségi jelenléttel, a helyi ismerettel és a partnerségi előtörténettel, amelyre az európai programok építenek.

Mindez azt jelenti, hogy a **megyei önkormányzatok nemzetközi tevékenysége nem kiegészítő, hanem alapvető, nélkülözhetetlen szerepet tölt be**: ha a megyei szint megszűnne, a térségek nemzetközi beágyazottsága nem egyszerűen gyengülne, hanem **funkcionálisan megszakadna**, mert nem maradna olyan intézményi szereplő, amely a felhalmozott kapcsolati tőkét, szakmai tudást és partnerségi bizalmat tovább tudná vinni.

Ha nincsen területi középszint, illetve az nem valósít meg ilyen átfogó módon a regionális fejlesztést, akkor **az ország egésze kimarad egy sor olyan együttműködésből, amelyek a felsorolt tématerületeken (és további csúcstechnológiai területeken is) közös platformot biztosítanak az európai régióknak.**

Ez elsősorban **versenyképességi hátrány, de a fenntarthatósági célok elérését is gátolja**, mert a hazai érintettek nem férnek hozzá az egyébként mások számára elérhető intézményi tudáshoz, egyedi technológiai és piaci tudáshoz, más partnerek erőforrásaihoz – valamint kísérleti, minta és demonstrációs projektek megvalósításából is kimaradnak. **Így Magyarország nem csak forrásokat veszít, de stratégiai pozíciókat is az új, fejlődő piacokon, értékláncokban** – legyen szó korszerű iparról vagy személyre szabott egészségügyi ellátásról.

Az erős középszint hiánya egyszerre hat az ország (és egyes régiói) versenyképességére és az itt élő emberek számára elérhető életminőségre.

A folyamatos nemzetközi jelenlét ezért nem csupán tevékenység, hanem a **középszintű, megyei területfejlesztési szint létének egyik legkézzelfoghatóbb és legnehezebben vitatható szakmai indoka**: ez az a funkció, amelyet – ha egyszer megszűnik – többé nem lehet egyszerűen visszaállítani, csak évtizedek alatt, előlről felépíteni.

V. A MEGYE MINT KORMÁNYZATI PARTNER – KIEMELT SZAKPOLITIKAI TERÜLETEK

Az előző fejezetekben bemutatott funkciórendszeren és nemzetközi tapasztalaton túl a megyei önkormányzatok szerepvállalása olyan konkrét szakpolitikai területeken is **kézzelfogható hozzáadott értéket teremt**, ahol a térségi szintű koordináció nélkülözhetetlen a hatékony végrehajtáshoz.

Az alábbiakban **öt kiemelt terület** – a klímareziliencia, a befektetésösztönzés, a társadalmi felzárkózás, a decentralizált fejlesztéspolitika és a sport – mentén mutatjuk be, hogy **a megerősített megyei szint miként tud állami partnerként közreműködni e feladatok ellátásában.**

1

KLÍMAKOORDINÁCIÓ - KLÍMAREZILIENCIA

2

MEGYEI BEFEKTETÉSÖSZTÖNZÉS

3

FELZÁRKÓZÁS, KÖZÖSSÉGI MEGÚJULÁS ÉS KULTURÁLIS MISSZIÓ

4

DECENTRALIZÁLT HAZAI FEJLESZTÉSPOLITIKA

5

SPORT

A területi középszint megerősítése

KLÍMAKOORDINÁCIÓ - KLÍMAREZILIENCIA

A lakossági mérések alapján egyértelműen is látszik, hogy a megkérdezettek **a magyar társadalmat érintő egyik legfontosabb témaként a klímaügyet azonosítják.**

Ez a téma különösen fontos a fiatalokkal való kommunikációban – a 8-18 éves korosztályban 90% feletti a téma prioritási megjelölése.

Az Európai Bizottság 2026. évi országjelentése is megállapította (10. melléklet), hogy Magyarország jelentős kihívásokkal küzd a környezetvédelem és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás terén, különösen a vízgazdálkodás rezilienciája, valamint az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás irányítása tekintetében. Az éghajlatváltozáshoz való **alkalmazkodás irányítása összességében hiányosságokat mutat**, ideértve a nyomonkövetési és értékelési rendszer hiányát is.

Az Európai Unió is kiemelten kezeli a klímavédelem ügyét és ezen belül is a környezetvédelemmel összefüggő, a klímaváltozást lassító, annak negatív hatásait mérséklő, az energiahatékonyságot javító, a vízmegtartó és a fenntartható városi közlekedéssel kapcsolatos intézkedéseknek prioritást szán.

A klímavédelem Magyarország számára is az egyik legfontosabb, stratégiai jelentőségű kulcsterület.

A klímavédelemmel összefüggő intézkedések prioritásként történő kezelésére predesztinál bennünket a Párizsi Klímaegyezmény aláírása is, hiszen az azzal kapcsolatos beavatkozásokon nem csak a jelenünk, de a jövő nemzedékének sorsa is múlik.

A klímaváltozás hatásai már jelenleg is egyértelműen területi léptékű kihívásként jelennek meg: az aszály, a vízgazdálkodási problémák, a szélsőséges időjárási események, a hőhullámok vagy az ökoszisztémák változásai nem egy-egy települést érintenek, hanem **teljes térségek működésére vannak hatással.** E kihívások kezelése ezért **olyan koordinációs szintet igényel, amely képes meghaladni az egyes települések határait, összehangolni a helyi beavatkozásokat, és a térségi adottságokra épülő alkalmazkodási stratégiákat kialakítani.**

A megyei önkormányzatok **az elmúlt időszakban elsősorban háttértámogató és koordinációs szerepet töltek be** a klíma- és környezetvédelmi/természetvédelmi feladatokban. A KEHOP-forrásból elkészült **megyei klímastratégiák**, valamint az ezekhez kapcsolódó megyei klímaplatformok létrehozása olyan intézményi és partnerségi alapot teremtett, amelyre a jövőben építeni lehet.

A **megyei klímaplatformok** bebizonyították, hogy a klímaadaptáció eredményességéhez szükséges az önkormányzatok, állami szervek, tudományos és oktatási intézmények, gazdasági szereplők, civil szervezetek és lakossági közösségek együttműködése.

2028 után a megyei önkormányzatok szerepe ezen a területen a korábbi projektalapú közreműködésen túlmutató, **állandó térségi koordinációs funkcióként értelmezhető.**

A megye feladata lehet

- a térségi klímaadaptációs folyamatok összehangolása,
- a települési kezdeményezések összekapcsolása,
- a jó gyakorlatok terjesztése,
- a fejlesztési szükségletek azonosítása,
- valamint a klímaváltozással összefüggő fejlesztési források és beavatkozások területi összehangolása.

A megye a klímaadaptáció területén **a térségi reziliencia építésének egyik kulcsszereplőjévé válhat.** A megyei szint azért alkalmas e feladat ellátására, mert átlátja a térségi folyamatokat, és képes összehangolni a települések, az állami szervek és más érintett szereplők együttműködését.

A klímaadaptáció nemcsak környezetvédelmi kérdés, hanem szorosan kapcsolódik például a vízgazdálkodáshoz, a mezőgazdasághoz, a közlekedéshez is. Ezek a feladatok csak akkor lehetnek igazán eredményesek, ha nem külön-külön, településenként, hanem **térségi szinten, összehangoltan valósulnak meg.**

A megyei önkormányzatok ezen szerepének jogszabályi alapját erősíti, hogy a környezet védelméről szóló 1995. évi LIII. törvény 46. § (2) bekezdés a) pontja alapján **a megyei önkormányzatok feladata a megyei környezetvédelmi programok elkészítése** a települési önkormányzatokkal együttműködésben. **E feladat a jövőben megfelelő intézményi és szakmai háttérrel olyan koordinációs keretté fejleszthető, amely támogatja a klímaadaptációs célok összehangolt, térségi megvalósítását.**

MEGYEI BEFEKTETÉSÖSZTÖNZÉS

A befektetés-ösztönzés és a területfejlesztés **szorosan összefüggő, egymást kölcsönösen feltételező folyamatok**: míg a területfejlesztés megteremti a tőke fogadásához szükséges infrastrukturális és szabályozási környezetet, addig **a sikeres befektetés-ösztönzés biztosítja a térség fenntartható gazdasági növekedéséhez szükséges erőforrásokat és munkahelyeket.**

A tőkebeáramlás Magyarországon földrajzilag rendkívül egyoldalú, területi egyenlőtlenségekkel terhelt. A Budapest-Győr tengelyen és a kiemelt vidéki ipari központokon (pl: Debrecen) kívüli területek jelentős tőkehiánnyal küzdenek.

A tőkevonzó képesség egyik oka a területi adottságok vonatkozásában fennálló **információhiány**: hiányos adatok állnak rendelkezésre az egyes települések infrastrukturális, oktatási, munkaerőpiaci adottságairól, a környéken elérhető beszállítói lehetőségekről, az ipari-gazdasági zónák adottságairól, a rájuk vonatkozó előírásokról, kedvezményekről, melyek mind vizsgálat tárgyát képezik egy gazdasági szereplő döntésénél, hogy adott területen érdemes-e beruházást megvalósítani, avagy sem.

A megyei önkormányzat elsődleges feladata a befektetésösztönzés témában nem a befektetők közvetlen megszólítása, hanem **a befektetésre alkalmas térségi ökoszisztéma létrehozása**. Ennek keretében **a megye stratégiai fejlesztési integrátorként működik**, amely összehangolja a munkaerőfejlesztési, innovációs, infrastrukturális és gazdaságfejlesztési beavatkozásokat, valamint egységes befektetési kínálatként jeleníti meg a térség adottságait a hazai és nemzetközi piacokon. Tulajdonképp összekapcsolja a települések, vállalkozások, felsőoktatási intézmények és állami szereplők fejlesztési törekvéseit.

Ez a munka több megyei önkormányzatnál már elkezdődött (igaz, a kapacitásaik szűkössége folytán csak kisebb léptékben), melyet mindenképpen **folytatni és erősíteni kell.**

FELZÁRKÓZÁS, KÖZÖSSÉGI MEGÚJULÁS ÉS KULTURÁLIS MISSZIÓ

Fontos, hogy a társadalmat érintő hiányosságokat **ne csak problémaként lássuk meg, hanem kiaknázatlan lehetőségeket is keressünk benne**, így biztosítva a mérhető fejlődést.

A területfejlesztésnek nem csak infrastrukturális és gazdaságfejlesztési intézkedések megvalósítása a célja, hanem **a vidék népességmegtartó erejének erősítése, a nemzeti és térségi identitástudat erősítése, továbbá a társadalom jólétének javítása, a lakosság életszínvonalának növelése és a társadalmi esélyegyenlőség biztosítása is.**

A **területi egyenlőtlenségek kezelése** a jövőben nem kizárólag a hátrányok mérséklését, hanem **a térségek belső erőforrásainak feltárását és aktivizálását is jelenti.** A sikeres területfejlesztés egyik kulcsa annak felismerése, hogy minden térség rendelkezik olyan kulturális, közösségi, természeti és társadalmi értékekkel, amelyek **megfelelő szervezéssel a helyi fejlődés alapját képezhetik.**

A megyei szint sajátos feladata a települési szinten jelentkező kezdeményezések közti **kapcsolódások megteremtése, a térségi együttműködések ösztönzése és olyan közös fejlesztési keretek kialakítása,** amelyek erősítik a közösségi kohéziót, a helyi identitást és a térségek megtartó képességét.

A megye nem pusztán a hátrányos helyzetű térségek felzárkóztatásának szereplője, hanem **a helyi értékekre épülő, hosszú távú társadalmi és gazdasági megújulás koordinátora.**

A kulturális örökség, a helyi tudás, a közösségi kapcsolatok és a térségi identitás olyan **stratégiai erőforrások,** amelyek hozzájárulnak a lakosság életminőségének javításához, a fiatal generációk helyben tartásához és a térségek versenyképességének növeléséhez. A megyei önkormányzat feladata ezen **erőforrások feltárása, hálózatba szervezése és fejlesztéspolitikai eszközökkel történő hasznosítása.**

A 21. századi területfejlesztés eredményességét ugyanakkor már nem kizárólag a megvalósult beruházások és a felhasznált fejlesztési források nagysága határozza meg, hanem egyre inkább **a térségek társadalmi kohéziója, alkalmazkodóképessége és közösségi erőforrásainak mozgósítása is.**

A megyei önkormányzatok szerepet kell vállaljanak olyan horizontális társadalomfejlesztési célok támogatásában és összehangolásában, mint az egészségtudatosság erősítése, a digitális felkészültség javítása, a környezeti fenntarthatóság előmozdítása, az önkéntesség ösztönzése, valamint a kulturális identitás és a helyi közösségek megerősítése.

Ezek a területek a térségek **hosszú távú versenyképességét és megtartó képességét meghatározó horizontális tényezőként** értelmezhetők.

Az Európai Bizottság 2026-os országjelentése szerint a meglévő kihívások és a **lakhatáshoz, valamint az alapvető és minőségi szociális szolgáltatásokhoz és ellátáshoz való hozzáférésre vonatkozó hatékony új intézkedések hiánya**, valamint a jelentős regionális egyenlőtlenségek arra utalnak, hogy a 2025-ös kapcsolódó országspecifikus ajánlás végrehajtása akadozik.

Emellett az idők egyre szegényebbek, miközben a tartós ápolási-gondozási szolgáltatásokhoz való hozzáférésük továbbra sem kielégítő. E kihívások kezelése hozzá fog járulni Magyarország inkluzív növekedéséhez és javítani fogja versenyképességét. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya az idők körében 2019 és 2023 között jelentősen nőtt, majd 2025-re fokozatosan 19,8%-ra csökkent, de továbbra is meghaladta az uniós átlagot (18,8%).

A nagyvárosi térségeken és azok vonzáskörzetén kívül eső területeken nem elégséges az egészségügyi, kulturális, oktatási és szociális kiegészítő szolgáltatásokhoz való hozzáférés. Ez adódik egyrészt abból a tényből, hogy a kisebb települések a korlátozott finansziális lehetőségeik következtében **önmaguk nem képesek ezeket a hiányosságokat pótolni és biztosítani**, másrészt sokszor a közösségi közlekedési infrastruktúra elégtelensége, a hiányos menetrendek is gátját képezi annak, hogy e térségek lakossága a nagyobb városokba utazzon ezen, a társadalom jólétét és az identitástudatot erősítő szolgáltatások igénybevétele érdekében, mely egyértelműen a társadalmi esélyegyenlőség ellenében hat. Vannak olyan 14 év alatti gyermekek, akik soha nem jutottak el még a megye nagyobb városaiba, nem voltak színházban, nem láttak minőségi előadásokat.

Mindezek kezelésére **már elindultak előremutató kezdeményezések**, melyek **további erősítése, illetve hibáik javítása indokolt**, ezáltal **a megyei önkormányzatok igazán egy aktív térségi koordinációs mechanizmus megvalósítói** lehetnének, melynek során olyan térségi megközelítést alkalmazhatnak, ami a foglalkoztatási, oktatási, szociális és közösségfejlesztési eszközöket egységes rendszerben kezeli:

A 2014-2020 -as programozási időszak egyik legkomplexebb megyei szintű felzárkózási programja, az EFOP-1.6.3-17 azonosítószámú „Megyei szintű felzárkózás-politikai együttműködések támogatása a helyi esélyegyenlőségi programokhoz kapcsolódóan” című felhívás keretében minden megyei önkormányzatnál megvalósuló projekteken keresztül **jól láthatóvá váltak a felzárkózás témakörét érintő** azon problémák, területek, amelyek megoldásához sokszor csak megfelelő koordinációra, az érintettek összefogására, a szférában tevékenykedő szereplők közötti hatékony párbeszéd megteremtésére van szükség.

A projekt során a megyei önkormányzatok megalakították az ún. **Megyei Felzárkózási Fórumokat**, melyek minden megyében összefogják és egy asztalhoz ültetik a felzárkózás területén bármilyen aspektusból (pl: egészségügy, foglalkoztatás, gyermekvédelem, esélyegyenlőség, hátrányos helyzetű kisebbségek) tevékenykedő aktorokat annak érdekében, hogy az összegyűjtött információk alapján javaslatot tegyenek a releváns szereplők részére a felzárkóztatás területén jelentkező hiányok célzott és egységes kezelése érdekében.

Ennek folytatásaként a „Helyi humán fejlesztések” című, TOP Plusz-3.1.3 azonosítószámú konstrukció keretében a Megyei Felzárkózási Fórumok résztvevőinek közreműködésével a megyei önkormányzatok felülvizsgálták és aktualizálták az EFOP programban elkészített **Szolgáltatási Út Térképeiket** és az azokban feltárt hiányosságokra reagáló, intézkedéseket meghatározó **Vármegyei Esélyteremtő Paktumaikat** annak érdekében, hogy célzott programokat valósíthassanak meg az azonosított hátrányos helyzetű célcsoportok leszakadásának mérséklése és a részükre biztosított állami szolgáltatások kiegészítése érdekében.

Tekintettel arra, hogy a TOP Plusz-3.1.3 azonosítószámú felhívás már nem csak a helyzetfeltárára és a hiányok mérséklését célzó javaslatok megtételére, hanem konkrét intézkedések, programok lebonyolítására is lehetőséget ad, **ezen projektek valós, érdemi segítségét jelentenek a szolgáltatások elérésében mutatkozó hátrányok leküzdésében, melyre a tapasztalatok szerint óriási igény mutatkozik.**

Az állami ellátórendszer korlátaira figyelemmel **ezek a programok komplementer módon képesek mérhető beavatkozásokat megvalósítani**, melyre a jelzések alapján erőteljes az igény, különösképpen a kistelepülések körében, ahová az ilyen jellegű programok gazdasági ésszerűségi megfontolások miatt már csak nagyon korlátozott mértékben jutnak el és ha elérhetővé is válnak, az ott élő, életkörülményei okán pont legsérülékenyebb társadalmi réteg nem képest azokat igénybe venni.

A Felzárkózási Fórumok és munkacsoportjainak kötelező tagjain túlmenően meghatározó a települések polgármestereinek, a megyében működő tankerületeknek, oktatási-nevelési, szociális, kulturális intézményeknek, egyházaknak, civil szervezeteknek és helyi lakosoknak a részvétele, akikkel való kapcsolatfelvétel és **közös kommunikáció** során számos területen kirajzolódtak a megyékben élők szolgáltatásokat is érintő szükségletei és elvárásai a gyakorlati tapasztalatok alapján.

Tapasztalataink szerint **az egyes helyi szinten jelentkező problémák megoldásai túlmutatnak az adott település lehetőségein, és csak összefogással befolyásolhatók hatékonyan.** A feltárt problémák komplex kezelését lehetővé tevő szakmai, módszertani ismeretek és humán **kapacitások helyi szinten többnyire hiányosak.** Esetlegese az egyeztetési mechanizmusok, „koordinált párbeszéd” is, amelyek révén a problémában érintettek köre megtalálhatná a közös kapcsolódási pontokat, kezelési módokat.

A legsérülékenyebb társadalmi rétegek a szűkös állami ellátórendszer által biztosított szolgáltatásokon kívüli, piaci megfontolások alapján szervezett kiegészítő szolgáltatásokat nem képes igénybe venni, **ezért ezen – az uniós finanszírozás révén ingyenesen elérhető - programok folytatása feltétlenül szükséges.**

A TOP Plusz-3.1.3 projektek keretében az idősek, romák, nők, mélyszegénységben élők, fogyatékkal élők, a gyermekek a legváltozatosabb területeken (szűrővizsgálatok, kulturális-fejlesztő programok, tanulási felzárkózást elősegítő intézkedések, ifjúsági programok, gyógytorna stb.) kaphatnak kiegészítő szolgáltatásokat, melyek egyrészt kiegészítik az állami aktorok által biztosított, szűkösen és nem mindenütt elérhető szakellátásokat, másrészt azt üzeni ezen állampolgárok részére, hogy az állam nem mondott le róluk és mérsékli a társadalmi kirekesztődés kockázatát. **Ennek társadalmi haszna vitathatatlan és megkérdőjelezhetetlen.** Az így kialakult partnerséget és elindult programokat **nem szabad veszni hagyni, ezen programok folytatása szükséges - akár központi iránymutatások segítségével -, a felmerül hibák azonosításával és orvoslásával.**

A **felzárkóztatás területe kiemelten kezelendő**, hiszen ezen a területen országunk még jelentős erőforrásokkal rendelkezik, melynek kihasználása hosszú távú nemzetgazdasági érdek. **A helyi és központi szint közötti koordinációs hiányt, úrt képesek kitölteni a megyei egyeztetési fórumok,** továbbá az állami ellátószint kapacitáshiányból fakadó **szolgáltatási hiányosságait képesek kiegészíteni a jelenleg is megvalósítás alatt lévő célzott programok megvalósítása,** amelyek a szükséges kormányzati és politikai támogatottság esetében komoly segítséget tudnak nyújtani a kormány munkájához.

Ebben a kontextusban szükséges a **kapcsolódó intézményfenntartási kérdéseket és az Értéktár Mozgalom vonatkozásait** megemlíteni. Mivel a megyék az elmúlt időszakban a különböző uniós források segítségével számos kulturális, identitást erősítő rendezvényt valósítottak meg a vidéki lakosság számára, **jelentős tudástőkére és gyakorlati tapasztalatra tettek szert** ezen a területen. **Indokolt lehet ezért a közművelődési tevékenységek ellátásába történő folyamatos, nem csak pályázati alapon történő bekapcsolódás és ezzel egyidejűleg a megyei hatókörű és helyi múzeumok, tájházak, valamint a könyvtári intézményhálózat megyei fenntartásba történő visszahelyezése,** mely elősegítené a kulturális programok szervezését, a közművelődési tevékenység keretében a közművelődési, identitást erősítő programok szervezését és a kulturális misszió teljesítését.

A **kulturális misszió** témakörébe illeszkedik az Értéktár Mozgalom továbbélésének biztosítása is: a megyei önkormányzatok megyei értéktár bizottságot működtetnek és a magyar nemzeti értékek, a hungarikumok, a megyei, települési értékek megismertetése és népszerűsítése céljából kiadványokat, ismeretterjesztő kisfilmeket, valamint nagy sikerű megyei vetélkedőket valósítottak meg az elmúlt tíz évben a megyei általános- és középiskolás diákok részére.

A felzárkózás tématerülete kapcsán megfontolásra érdemes továbbá a **szociális intézményhálózat fenntartási feladatainak a megyei önkormányzatokhoz történő telepítése** is, hiszen az ezen a területen tapasztalható erőteljes centralizációs folyamatok eredményeként jelenleg **ezen intézmények működtetésével összefüggő feladatellátás lassú, nem hatékony,** egyszerű eszközbeszerzésekkel kapcsolatos döntéshozatalra is hosszú ideig kell várniuk, mely **nem szolgálja sem az ellátottak, sem pedig a szférában dolgozók érdekeit.** Mivel minden feladatot az állampolgárokhoz lehető legközelebb álló szinten célszerű végezni, a megyei szint jelentheti azt a lépcsőt, amely egy települési hatáskörrelátással szemben még nem eredményez túlzott elaprózottságot, ugyanakkor **kellőképpen átfogó és összefogott ahhoz, hogy a források célzott és hatékony, a problémák megoldása kapcsán időszerű, az igényekhez igazodó elosztása biztosított legyen.**

DECENTRALIZÁLT HAZAI FEJLESZTÉSPOLITIKA

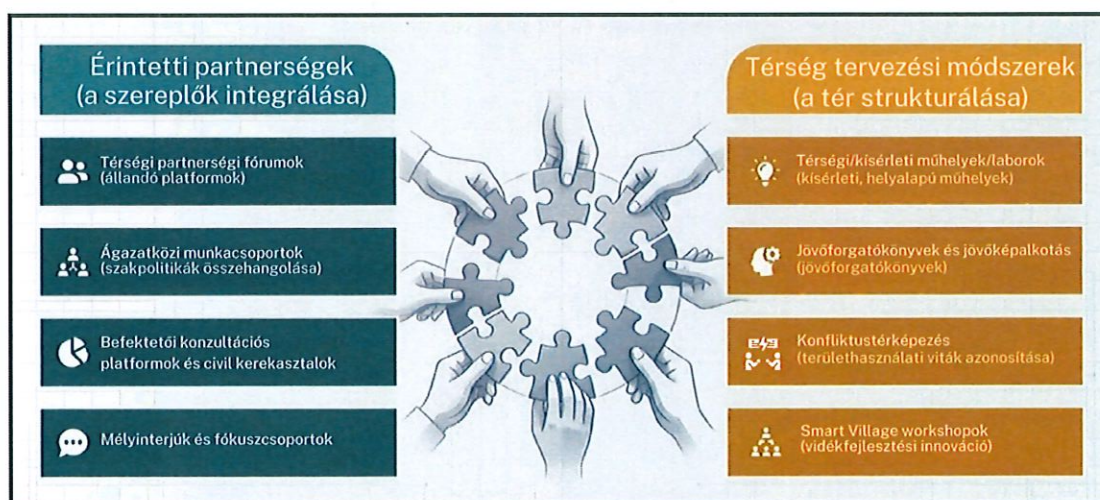
A decentralizált fejlesztéspolitika és a források helyi szintű kezelése azért kulcsfontosságú, mert a társadalmi és gazdasági problémák többsége helyben keletkezik, így a **legpontosabb megoldásokat is helyben ismerik**.

Az uniós fejlesztési források kööttségük révén értelem szerűen nem alkalmasak arra, hogy minden kisebb, helyi szintű fejlesztési problémára választ tudjanak adni, illetve a rendelkezésre álló forrás sem elegendő az igények teljes körű kielégítésére.

A központi (centralizált) forrásallokáció mellett ezért **szükség van a helyi igényekhez igazodó, az uniós fejlesztéseket komplementer módon kiegészítő decentralizált, rugalmasan felhasználható térségi fejlesztési forrásokra is**, mely még inkább lehetővé teszi a **testreszabott fejlesztések** megvalósítását. Ezeknél a forrásoknál sokkal inkább biztosítható a gyorsabb és rugalmasabb döntéshozatal, időszerű választ adva a legégetőbb problémák orvoslására.

A decentralizált forráselosztás még inkább **biztosítja a transzparenciát és elszámoltathatóságot**, hiszen a döntéshozatal a polgárokhoz közelebbi szinten történik, illetőleg a polgárok is könnyebben bevonhatóak az igények megfogalmazásába, tehát sokkal inkább biztosítható, hogy valóban a mindennapjaikat érintő kisebb léptékű fejlesztések valósulhassanak meg. **Mindez egyértelműen erősíti a demokratikus részvétel és a társadalmi kohézió elvét, hiszen a helyi közösségek sokkal inkább magukénak érzik az adott fejlesztést.**

A megyei önkormányzatok kulcsszerepe a decentralizált fejlesztéspolitikában abban állhat, hogy a központi és a helyi szint között működő **térségi koordinációs szintként** biztosítsák a fejlesztési igények összehangolását, a források stratégiai célokhoz való illesztését és a helyi kapacitások megerősítését. Különösen fontos, hogy megjelenjenek a kisebb települések, külterületek, leszakadó társadalmi csoportok és a vidéki mikrotérségek szempontjai is - ehhez kapcsolódóan az integrált térségi partnerségek kialakítása, a párbeszéd koordinálása és a megfelelő tervezési módszerek alkalmazása elengedhetetlen.

A területi középszint megerősítése

A **megyei önkormányzatok kulcsszerepe** a decentralizált fejlesztéspolitikában abban állhat, hogy a központi és a helyi szint között működő **térségi koordinációs szintként** biztosítsák a fejlesztési igények összehangolását, a források stratégiai célokhoz való illesztését és a helyi kapacitások megerősítését.

A megyei önkormányzat területi koordinációs szerepéből adódóan **képes biztosítani:**

- a települési igényeket meghaladó térségi szemléletet és integrált fejlesztési megközelítést
- a belső területi különbségek mérséklését, különösen a kisebb és hátrányosabb helyzetű települések fejlesztési lehetőségeinek javítását
- a kisebb önkormányzatok fejlesztési kapacitásainak megerősítését, ideértve a projekt-előkészítési, pályázati, megvalósítási és elszámolási kompetenciák támogatását a helyi és térségi információkra épülő, célzottabb és hatékonyabb forrásallokációt
- a decentralizált fejlesztési döntések stratégiai beágyazását a megyei és országos fejlesztési célrendszerekbe
- a polgároktól kapott felhatalmazással bíró választott döntéshozói testülete, valamint a térségi szereplőkkel kialakított partnerségek révén a társadalmi és szakmai konszenzus, legitimáció erősítését.

A koordinációs tevékenységen túl, **a megyei önkormányzatokhoz célszerű delegálni a decentralizált forrásokhoz kötődő pályázatokkal összefüggő közreműködő szervezeti feladatok ellátását** is, hiszen a 2014-2020-as uniós programozási időszaktól kezdődően folyamatosan részt vettek a település- és területfejlesztést érintő projektek megvalósításában menedzsmenti és szakmai megvalósítói téren egyaránt.

Ennek eredményeként pedig **jelentős tudást és tapasztalatot halmoztak fel** a projektek megvalósításával kapcsolatosan szükségképpen felmerülő ellenőrzési, elszámolási, eredményességértékelési feladatok ellátása terén, melyek a hatékony és sikeres programmegvalósítás nélkülözhetetlen elemei.

A decentralizált fejlesztéspolitika eredményességének feltétele nem kizárólag a források helyi szintre történő delegálása, hanem egy olyan stabil térségi intézményi kapacitás megléte, amely képes a helyi igényeket stratégiai szempontokkal összehangolni, és a fejlesztési döntéseket hosszú távú területi célok szolgálatába állítani.

SPORT

Bár általában véve a különböző sportszövetségekkel kapcsolatos koordináció és finanszírozás kielégítőnek mondható ma Magyarországon (különösképpen az olimpiai sportágak szakszövetségei esetében), azonban **tapasztalataink és a hozzánk érkező jelzések alapján a szabadidősport szövetségek vonatkozásában sem a szervezési munka, sem a finanszírozás nem nevezhető megfelelőnek**, holott a sport és az egészséges életmód népszerűsítésében, a fiatalok megszólításában, továbbá az idősebb és a fiatalabb generációk közötti párbeszéd előmozdításában ezeknek a szövetségeknek jelentős szerepe van.

A sport az egyik **legerősebb és leguniverzálisabb közösségépítő eszköz**, ami létezik. Képes áthidalni olyan társadalmi, kulturális, generációs szakadékokat is, amelyeket más civil vagy intézményes kezdeményezések csak ritkán tudnak. Elősegíti a közösségi identitás kialakítását, az előítéletek lebontását és a társadalmi integrációt, a társadalom tagjai közötti bizalomépítést.

A **megyei önkormányzatok feladata lehet a térségi szabadidősport-fejlesztés koordinációja**, amely magában foglalja a megyei sportstratégiai célok kialakítását, a sportolási lehetőségek területi egyenlőtlenségeinek feltárását, valamint a települési, civil és intézményi szereplők együttműködésének szervezését.

Szintén a megyei szint feladata lehet a **szabadidősportban működő szervezetek** (megyei és területi sportszövetségek, diáksport szervezetek és közösségi sportközösségek stb.) **szakmai hálózatba szervezése, programjaik összehangolása, a térségi sportkínálat egységes megjelenítése** (ami innovatív megközelítés is egyben).

Ezzel **biztosítható a sporthoz való hozzáférés** a kisebb településeken és a hátrányos helyzetű térségekben élő lakosság számára is. Ennek részeként a **megye közreműködhet a sportinfrastruktúra és humán kapacitások térségi feltérképezésében, hiányterületek azonosításában, közös programok és eseménynaptárak kialakításában** (és nem a rendezvényszervezésben, ami a szövetségek feladata lenne), valamint a **sporttal kapcsolatos fejlesztési források területi összehangolásában**.

Ezért kiemelten szükséges a **szabadidős sportszövetségek támogatása, rendezvényeinek koordinációja, működési feltételeik támogatása, melyben a megyei önkormányzatok kulcsszerepet képesek betölteni**, már csak azért is, mert a 2012 előtti feladat- és hatásköri átalakítást követően ezen szervezetek és a diáksport szövetségek életében hangsúlyosan és határozottan voltak jelen és amely feladatot a megyék ezután csak szintén projekt alapon tudták végezni (pl: EFOP-1.5.3 konstrukciók keretében sportrendezvények szervezésével).

VI. A 2028–2034-ES UNIÓS CIKLUS VÁRHATÓ TERÜLETFEJLESZTÉSI KERETEI

A 2028–2034-es európai uniós költségvetési ciklus **várhatóan új működési logikát** hoz a kohéziós politikában: a hangsúly a korábbinál erősebben az **eredményorientált, mérhető hatásokra épülő fejlesztéspolitika irányába mozdul el**. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz (RRF) tapasztalatai nyomán **felértékelődik a mérföldkövekhez, célértékekhez és teljesítménymutatókhoz kötött végrehajtás**, amelyben nem pusztán a források felhasználása, hanem a **tényleges társadalmi, gazdasági és környezeti eredmények elérése** válik meghatározóvá.

Az új, körvonalazódó uniós tervezési logika – amely a Nemzeti és Regionális Partnerségi Tervek keretében integráltabb megközelítést kíván kialakítani – olyan **intézményi kapacitásokat** igényel, amelyek **képesek a területi folyamatok elemzésére, a fejlesztési beavatkozások összehangolására és az eredmények folyamatos nyomon követésére**. Ez jelentős lehetőséget teremt a **megerősített megyei önkormányzati szint** számára, amely **megfelelő szakmai háttérrel a nemzeti célkitűzések és a helyi-térégi adottságok közötti stratégiai összekötő szerepet** töltheti be.

A teljesítményalapú finanszírozási rendszerben különösen fontossá válik az **adatvezérelt tervezés és monitoring**. A megyei önkormányzatok **korszerű adatplatformokra, térinformatikai rendszerekre és mesterséges intelligenciával támogatott elemzési eszközökre építve** képesek lehetnek a fejlesztések hatásainak pontosabb mérésére, a beavatkozások eredményességének értékelésére és a **források hatékonyabb célzására**. A **mesterséges intelligencia** ebben a rendszerben nem döntéshozó, hanem olyan **döntéstámogató eszköz**, amely segíti a megalapozottabb, átláthatóbb és eredményorientáltabb fejlesztéspolitikát.

Az új európai fejlesztési környezet olyan működési kihívásokat teremt, amelyekhez **professzionális, területileg beágyazott koordinációs kapacításra van szükség**. A megújított megyei szint éppen ezt a hiányzó intézményi funkciót töltheti be: **összekapcsolhatja a stratégiai tervezést, az adatvezérelt döntéshozatalt, a helyi partnerségeket és a mérhető fejlesztési eredményeket**.

Ez a rövid előkészítő dokumentum alátámasztja, hogy **a megyei önkormányzati szint meggyengítése vagy bürokratikus felszámolása súlyos nemzetgazdasági és stratégiai hiba lenne.**

A túl nagy területi egységek – például a régiós szint – eltávolodhatnak a helyi gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatoktól, hiszen a régiók mérete, belső sokfélesége és eltérő fejlettségi problémái olyan összetettséget eredményezhetnek, amely önmagában túl nagy területi távolságot teremthet a helyi folyamatok és a fejlesztési döntések között. Ugyanakkor a túl alacsony szint – például az egyedi települési vagy járási megközelítés – a legtöbb esetben nem rendelkezik elegendő stratégiai kapacitással a térségi kihívások kezelésére.

A modern területfejlesztés számára ezért egy erős, koordináló középszintre van szükség.

A kérdés tehát nem az, hogy szükség van-e középszintre, hanem az, hogy rendelkezik-e az ország olyan **professzionális, jövőorientált és hálózatos működésre képes területi intézményrendszerrel, amely a gyorsan változó európai és globális környezetben képes a térségek versenyképességét, fenntarthatóságát és hosszú távú fejlődőképességét biztosítani.**

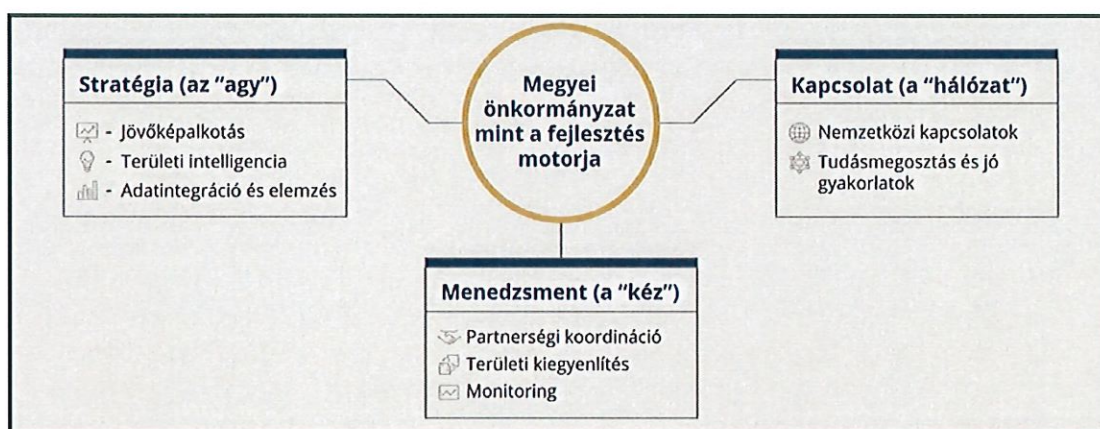
A megújított megyei önkormányzat legfontosabb feladata, hogy összehangolja a (funkcionális) térségi fejlesztéseket, támogassa a települések együttműködését, segítse az adatvezérelt döntéshozatalt és erősítse a helyi partnerségeket.

A jelenlegi programozási időszak tapasztalatai azt mutatják, hogy **a megyei önkormányzatok már ma is ellátnak számos olyan stratégiai feladatot (pl. tervezés, partnerség, monitoring), amelyek megfelelő intézményi megerősítés mellett a jövőben tovább bővíthetők.**

VII. FELADATFINANSZÍROZÁS ÉS MEGYEI INTÉZMÉNYI KAPACITÁSOK MEGERŐSÍTÉSE

A megyei önkormányzatok feladatainak újragondolása és a területfejlesztési és egyéb feladatok megerősítése **csak akkor lehet eredményes, ha azzal párhuzamosan a feladatfinanszírozás rendszere is megújul.**

A javasolt, megerősített megyei szint egy jól felépített struktúrában biztosíthatja az ún. "fejlesztési motor" szerepkört:

Azonban már a jelenlegi finanszírozási keretek sem állnak arányban a megyei önkormányzatokra háruló feladatokkal, ezért **indokolt egy olyan kiszámítható feladatfinanszírozási rendszer kialakítása, amely a jogszabályban meghatározott feladatok ellátásához szükséges személyi, működési és szakmai feltételeket hosszú távon biztosítja.**

A finanszírozásnak **fedezetet kellene nyújtania** a megfelelő szakértelemmel és tapasztalattal rendelkező szakmai apparátus fenntartására, a tervezési, monitoring, elemzési és a projektekkel kapcsolatos kapacitások működtetésére, a térségi koordinációs feladatok ellátására, valamint a digitális és adatvezérelt területfejlesztési eszközök alkalmazására.

Amennyiben a jelen anyagban ismertetett javaslatok jogszabályi szinten is megjelennek, és a megyei önkormányzatok a bemutatott feladatokat ténylegesen elláthatják, az ehhez biztosított finanszírozás nem pusztán működési költség, hanem **olyan befektetés, amely a fejlesztések hatékonyabb előkészítése, koordinációja és megvalósítása, valamint a hazai és európai uniós források eredményesebb felhasználása révén a költségvetési ráfordítások mértékét jelentősen meghaladó hozzáadott értéket teremt.**

Kapcsolat

Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége

Székhely: 4024 Debrecen, Piac u. 54.

Postacím: 4024 Debrecen, Piac u. 54., Pf. 74.

Telefon: +36 70/773-0044

E-mail: moosz@moosz.com